

VILNIAUS UNIVERSITETAS
FILOSOFIJOS FAKULTETAS
BENDROSIOS PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Rūta Naugžemytė

Psichologijos studijų programa
Magistro darbas

Pradinių klasių vaikų naudojimas internetu ir jo ryšys su vaikų emociniais ir elgesio sunkumais

Darbo vadovė (-as): prof. dr. Vilmantė Pakalniškienė

Vilnius, 2023

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
SVARBIAUSIOS SAŲVOKOS.....	5
PRATARMĖ.....	6
1. ĮVADAS.....	8
1.1. Naudojimosi internetu priežastys ir paplitimas vaikų tarpe.....	8
1.2. Emocinių ir elgesio sunkumų klasifikavimas.....	13
1.3. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su emociniais sunkumais.....	15
1.4. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su elgesio sunkumais.....	18
1.5. Tyrimo tikslas ir uždaviniai.....	22
2. TYRIMO METODIKA.....	24
2.1. Tyrimo dalyviai.....	24
2.2. Tyrimo instrumentas.....	24
2.3. Tyrimo eiga.....	26
2.4. Duomenų analizės metodai.....	27
3. REZULTATAI.....	28
3.1. Pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu ir jo ypatumai.....	28
3.2. Pradinių klasių vaikų emociniai ir elgesio sunkumai ir jų ypatumai.....	31
3.3. Pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu bei emocinių ir elgesio sunkumų sąsajos.....	32
3.4. Pradinių klasių vaikų interneto naudojimą prognozuojantys veiksniai.....	34
4. REZULTATŲ APTARIMAS.....	38
IŠVADOS.....	42
LITERATŪRA.....	43
PRIEDAI.....	52
1 priedas.....	52

SANTRAUKA

Naugžemytė R. Pradinių klasių vaikų naudojimas internetu ir jo ryšys su vaikų emociniais ir elgesio sunkumais. Psichologijos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė: prof. dr. Vilmantė Pakalniškienė, Vilniaus universitetas: Vilnius, 2023, psl. 53

Mokslinėje literatūroje naudojimas internetu daugiausia tiriamas vyresnių vaikų ir paauglių tarpe, gana mažai tyrimų su jaunesnio amžiaus vaikais. Tiriamieji šiame darbe - pradinių klasių vaikai, siekiama nustatyti jų naudojimosi internetu ryšį su emociniais ir elgesio sunkumais. Buvo analizuojami duomenys, rinkti 2018 m. Išanalizavus pradinių klasių vaikų naudojimąsi internetu ir jo ypatumus, nustatyta, kad tėvai, labiau linkę manyti, kad jų vaikai naudojami internetu kompulsyviai, nei apie tai mano jų vaikai. Tėvai, galvoja, kad jų vaikai daugiau naudojami internetu, lyginant su pačių vaikų atsakymais. Berniukai vertina save, kaip labiau linkusius naudotis internetu, lyginant su mergaitėmis. Nustatant sąsajas tarp naudojimosi internetu, emocinių ir elgesio sunkumų pradinių klasių vaikų tarpe nustatyta, kad vaikų teigimu, jų naudojimosi internetu trukmė nesisieja su jų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tėvų nuomone, taip pat nestebimos vaikų naudojimosi internetu sąsajos su vaikų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tačiau kompulsyvus interneto naudojimas, vaikų ir tėvų teigimu, siejasi su vaikų patiriamais elgesio ir emociniais sunkumais.

Raktažodžiai: elgesio sunkumai, emociniai sunkumai, naudojimas internetu, pradinių klasių vaikai

SUMMARY

Naugžemytė R. The use of the internet by primary school children and its relation to children's emotional and behavioral difficulties. Master's thesis in psychology. Scientific adviser: prof. dr. Vilmantė Pakalniškienė, Vilnius University: Vilnius, 2023, p. 53

In the scientific literature, Internet use has primarily been studied among older children and adolescents, with relatively few studies focusing on younger children. The objective of this study is to investigate the relationship between Internet use and emotional and behavioral difficulties among elementary school children. The data collected in 2018 were analyzed to achieve this goal. Upon analyzing the Internet usage patterns and characteristics of elementary school children, it was discovered that parents are more inclined to believe that their children use the Internet compulsively compared to their children's own perception. Parents tend to overestimate the extent to which their children use the Internet, in contrast to the children's own responses. Additionally, boys self-report higher levels of Internet usage compared to girls. Regarding the association between Internet use and emotional and behavioral difficulties among elementary school children, the study revealed that, according to the children's perspectives, the duration of their Internet use is not correlated with the emotional and behavioral difficulties they experience. Similarly, parents' perceptions indicated no connection between their children's Internet use and the emotional and behavioral difficulties they face. However, both children and parents acknowledged that compulsive Internet use is linked to behavioral and emotional difficulties in children.

Keywords: behavioral difficulties, emotional difficulties, Internet use, elementary school children

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

Elgesio ir emociniam sunkumai – tai sutrikimo lygio nesiekiantys elgesio ar emocijų sutrikimų požymiai, trukdantys asmens socializacijai ir saviraiškai. Jei vaiko elgesys ar (ir) emocijos trukdo jo socialinei adaptacijai ir saviraiškai (neleidžia atsiskleisti), tačiau požymių nepakanka sutrikimui nustatyti, laikoma, kad vaikas turi elgesio ar (ir) emocijų sunkumų (Barkauskienė ir Zacharevičienė, 2019).

Hiperaktyvumas / impulsyvumas – tai perdėtas susijaudinimas, negalėjimas išsėdėti ramiai, kai iš asmens to tikimasi, tam tikrose situacijose ar atliekant monotonišką veiklą. Elgesys pasireiškia nekantrumu, kitų žmonių pertraukinėjimu, kai jie kalba, plepumu, neapgalvotais veiksmais, impulsyviais sprendimais santykiuose ir darbuose (Pagalbasau, 2023).

Kompulsyvus interneto naudojimas – nusako būseną, kai žmogus turi priverstinį poreikį daug laiko praleisti internete, iki tokio lygio, kad nukentės kitos gyvenimo sritys (pvz., santykiai, darbas, mokslas ar sveikata) (Zheng et al., 2020).

PRATARMĖ

Skaitmeninė visuomenė gali būti suprantama, kaip asmeninio tobulėjimo galimybė įvairiose srityse, susijusiose su socialiniais, sveikatos, švietimo ir ekonominiais aspektais (Machimbarrena et al., 2018). Šiandieniniai vaikai ir paaugliai naudojami itin lengvomis priemonėmis prie interneto. Interneto pasiekiamumas, interneto paslaugų prieinamumas (Grigutytė, Raižienė, Pakalniškienė ir Povilaitis, 2018) ir naudojimas internetu (Kwak, Kim & Ahn, 2018) Lietuvoje ir kitose šalyse nuolat didėja. Lietuva yra viena iš šalių, tiek Europoje, tiek pasaulyje pirmaujančių pagal interneto greitį (Grigutytė ir kt., 2018). Europos komisijos tyrimų duomenimis, 88,8 proc. Lietuvos namų ūkių naudojami prieiga prie interneto (European Commission, 2022).

Interneto naudojimas tampa neatsiejama suaugusiųjų ir vaikų kasdienio gyvenimo dalimi (Enagandula, Singh, Adgaonkar, Subramanyam & Kamath, 2023; Kopecký, Fernández-Martín, Szotkowski, Gómez-García & Mikulcová, 2021). Tyrimų duomenimis, Lietuvoje 92 proc. vaikų nuo 9 iki 17 metų kasdien naudojami internetu, naudodami bent vieną įrenginį (Pakalniskienė, Raizienė & Grigutyte, 2018). Vaizdo įrašų žiūrėjimas, muzikos klausymas, bendravimas su draugais ir šeima, lankymasis socialiniuose tinkluose ir internetinių žaidimų žaidimas yra pagrindinės kasdienės europiečio vaiko veiklos internete (Smahel et al., 2020). Naudojimas internetu pasižymi abejonių nekeliančia nauda (pvz., greitas bendravimas, informacijos prieinamumas, mokymosi ir pramogų galimybės) (Machimbarrena et al., 2018). Saikingai naudojamas internetas vaikams suteikia naujų mokymosi, kūrybos (Zhu & Lee, 2021; Pakalniškienė, Jusienė, Sebre, Wu & Laurinaityte, 2020) ir bendravimo galimybių, teigiamai veikia kalbos, pažintinį ir socialinį vystymąsi (Pakalniškienė et al., 2020). Tuo pačiu, lengvai prieinamas internetas, kurį vaikai linkę naudoti nesaikingai, sąlygoja sunkumus (Grigutytė, Raižienė ir Pakalniškienė, 2020; Grigutytė, Raižienė ir Pakalniškienė, 2019; Machimbarrena et al., 2018), kuriais pradėjo domėtis psichikos sveikatos specialistai visame pasaulyje (Enagandula et al., 2023). Taigi kokie sunkumai kyla? Ilgesnis naudojimas internetu gali neigiamai paveikti tiek vaiko emocinę būklę, turėti įtakos jo aktyvumo lygiui, ypač jei nesilaikoma tinkamo poilsio, miego režimo (tą laiką pakeičiant buvimu prisijungus prie interneto), atsiliepti vaiko fizinei sveikatai. Taip pat gali turėti įtakos vaiko socialiniams santykiams, jei bendravimo poreikiai didžiąja dalimi tenkinami ne gyvai, o susirašinėjant internetiniuose socialiniuose tinkluose.

Interneto naudojimas siejamas su priklausomybėmis ir, nors pastaruoju metu stebimi bandymai kontroliuoti interneto vartojimą šeimose, ugdymo institucijose, tačiau kontrolės gebėjimo nebuvimas ar jo praradimas gali pasireikšti rimtomis psichosocialinėmis pasekmėmis (Enagandula et al., 2023), neigiamai veikiančiomis vaikų biopsichosocialinę gerovę (Machimbarrena et al., 2018). Be to, sunkumai, susiję su gausiu interneto naudojimu, vis dažniau pripažįstamos kaip

galima visuomenės sveikatos našta išsivysčiusiame pasaulyje (McDool, Powell, Roberts & Taylor, 2020; King et al., 2018). Todėl svarbu išsiaiškinti, kaip naudojimas internetu paveikia vaikų emocinę būseną, funkcionavimą, elgesį ir kokius sunkumus gali sukelti.

Pastaruoju metu Lietuvos ir užsienio šalių studijose skiriam daug dėmesio tiriant interneto naudojimo poveikį vaikams, analizuojant vaikų interneto naudojimo tendencijas (Smahel et al., 2020; Grigutytė ir kt., 2020; Grigutytė ir kt., 2018; Pakalniskiene et al., 2018; Froese-Fretz, 2017), gilinantį į tai, kokiomis skaitmeninėmis priemonėmis vaikai jungiasi prie interneto (Grigutytė ir kt., 2020; Pakalniskiene et al., 2018); kokie veiksniai skatina vaikų nesaikingą interneto vartojimą (Faltýnková et al. 2020; Karaer & Akdemir, 2019; Swaim & Stanley, 2018; Shek, Zhu & Ma, 2018); kaip naudojamas internetas veikia vaikų akademinis pasiekimus (Zhu & Lee, 2021; Kuo et al., 2018), elgseną (Razaque Chhachhar, Qureshi, Ahmed Maher & Ahmed, 2014; Kaess et al., 2014); bendravimą su bendraamžiais (Zhu & Lee, 2021; Pakalniškienė et al., 2020), emocinius išgyvenimus (Kokka et al., 2021; Lai, Wang, Guo & Lu, 2022; Lim & Nam, 2020). Remiantis tyrimų duomenimis teikiamos rekomendacijos tėvams, švietimo institucijoms, pedagogams, prevencinių programų kūrėjams. Tačiau stebima tai, kad interneto naudojimas daugiausia buvo tiriamas tarp jaunesniojo/vidutinio mokyklinio amžiaus arba vyresnių vaikų. Tačiau duomenų apie pradinio mokyklinio amžiaus vaikus yra nedaug (Takahashi et al., 2018; Alvarez-García, Barreiro-Collado & Núñez, 2017). Be to, studijose neretai tiriami vaikai, pabrėžiant, kad jų amžius priskiriamas paauglystės laikotarpiui, tad į tyrimą įtraukiami vaikai nuo 10 iki 17 metų. Akademikai (Razaque Chhachhar et al., 2014) teigia, kad perdėtas interneto naudojimas pradinėse klasėse pasireiškia neigiamu poveikiu ir vyresnių klasių mokiniams, tačiau vis dar stokojama studijų, kuriose būtų tiriami tik pradinių klasių (7-10 metų) vaikai. Dėl to aktualu tirti būtent pradinių klasių vaikų naudojimąsi internetu ir nėra aišku, su kokiais sunkumais jis gali būti siejamas.

1. ĮVADAS

1.1. Naudojimosi internetu priežastys ir paplitimas vaikų tarpe

Interneto paplitimas vaikų tarpe tampa svarbia visuomenės problema, dėl pastaraisiais metais itin augančio vaikų praleidžiamo laiko internete (Grigutytė ir kt., 2020; Machimbarrena et al., 2018). Vaikų interneto naudojimą sąlygoja išaugęs išmaniųjų telefonų turėjimas bei kasdieninis naudojimas jais (Machimbarrena et al., 2018; King et al., 2018). Vaikai prie interneto jungiasi įvairiais įrenginiais ir naudoja internetą įvairioms veikloms atlikti (Grigutytė ir kt., 2018). Didžioji dalis Lietuvos vaikų internetu naudojasi pramogų ir bendravimo tikslais (Grigutytė ir kt., 2020; Pakalniskiene ir kt., 2018). Dažniausia kasdienė veikla yra vaizdo įrašų žiūrėjimas (72proc.), muzikos klausymasis (71 proc.), žaidimai internetu (69 proc.), socialinių tinklų lankymas (52 proc.) arba bendravimas su draugais ir šeima (52 proc.) (Pakalniskiene ir kt., 2018). Tyrimais nustatyta, kad daugiau, nei 90 proc. visų Jungtinių Amerikos Valstijos (JAV) vaikų būdinga interneto naudojimosi patirtis. Sulaukę 5 metų amžiaus, daugiau nei 50 proc. vaikų reguliariai bendrauja kompiuterio ar planšetinio kompiuterio pagalba, o daugelis 7-8 metų vaikų reguliariai žaidžia vaizdo žaidimus (Froese-Fretz, 2017). Nustatyta, kad 9-11 metų vaikai rečiau naudojami internetu, lyginant su 15-16 metų vaikais. Daugelyje Europos šalių nestebimas lyčių skirtumas naudojimosi internetu kontekste. Tačiau kai kuriose šalyse mergaitėms būdinga didesnė tikimybė naudotis internetu savo išmaniuosiuose telefonuose, nei berniukams. Tačiau berniukų naudojimosi internetu didesnis, vertinant visas interneto prieigas: kompiuterius, planšetes, išmaniuosius telefonus (Smahel et al., 2020). Lietuvoje atliktų tyrimų (Grigutytė ir kt., 2020; Grigutytė ir kt., 2018; Pakalniskiene et al., 2018) duomenimis, šalyje stebimas didėjantis suaugusiųjų ir vaikų naudojimosi internetu. Grigutytės ir kitų (2018) atlikto tyrimo, kuriame buvo siekiama palyginti Lietuvos vaikų naudojimąsi internetu 2010 ir 2018 metais, duomenimis, lyginant su 2010 metais, 2018 metais vaikai ir jų tėvai internete praleidžia daugiau laiko (Grigutytė ir kt., 2018). Dažniausia vaikai prie interneto jungiasi išmaniųjų telefoną, o kiek daugiau, nei kas trečias vaikas (37 proc.) teigia, kad yra prisijungęs prie savo mobilaus įrenginio „beveik visą laiką“ (Pakalniskiene ir kt., 2018).

Europos kontekste stebima vaikų patirties internete kaita pastaruju dešimtmečiu. Anksčiau buvusi itin populiari „YouTube“ svetainė užleidžia vietą socialinių tinklų svetainėms, tokioms, kaip „Instagram“ (Smahel et al., 2020). Tačiau kitos studijos, nagrinėjusios 7-17 metų vaikų (n = 27,177) mobiliųjų telefonų naudojimą ir jų elgesio atskleidė, kad mobiliųjų telefonų naudojimas dažniausiai buvo susijęs su socialiniais tinklais, „YouTube“ ir vaizdo žaidimais (Kopecký et al., 2021). Tokius tyrimų skirtumus galima paaiškinti geografiniais skirtumais, kadangi stebimi šalių skirtumai pagal vaikų naudojimąsi socialiniais tinklais. Jeigu daugiau, nei pusė ispanų

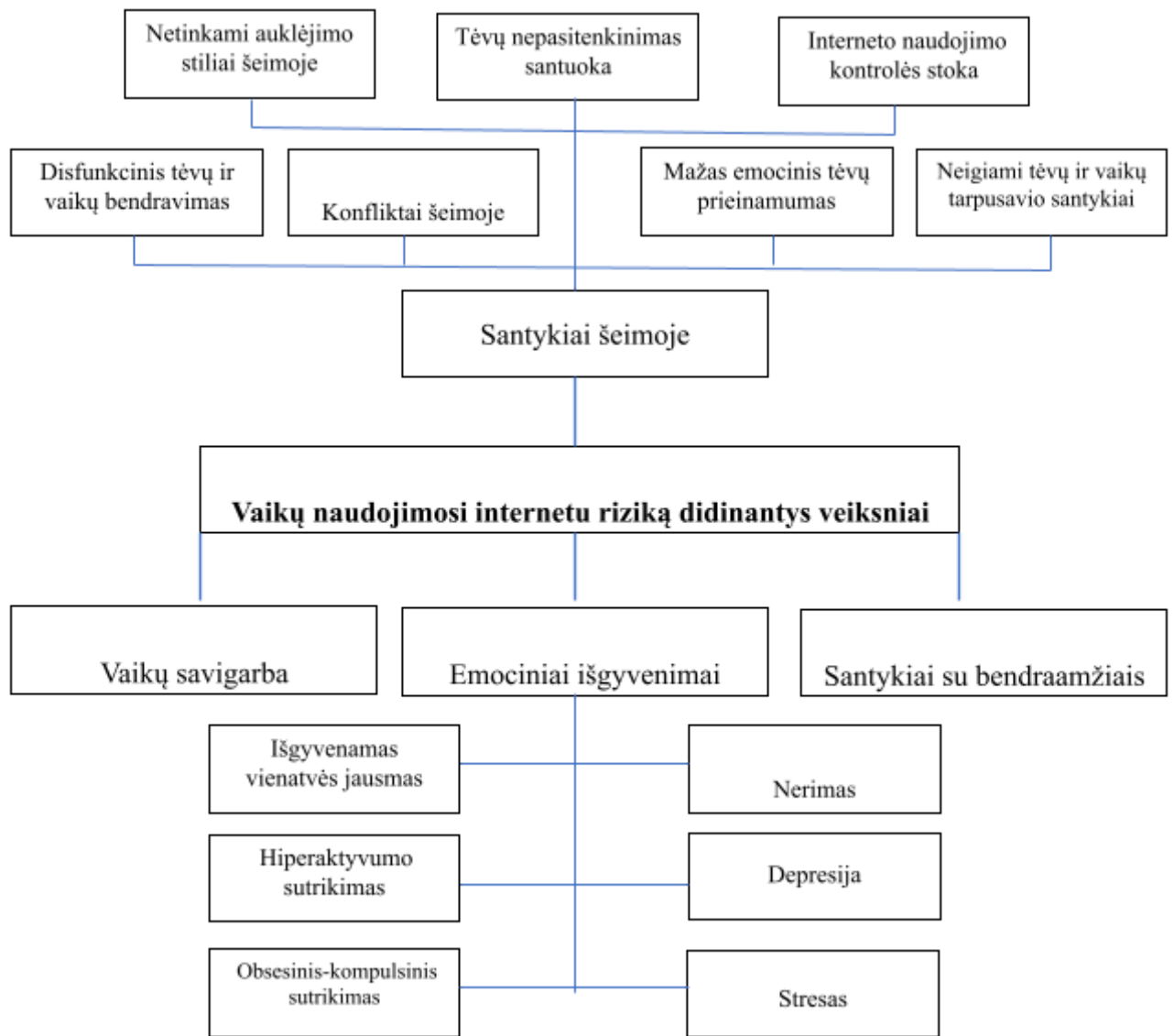
vaikų naudojami socialiniais tinklais, tai Vokietijoje ir Maltoje vaikai retai arba niekada nesinaudoja socialiniais tinklais (Smahel et al., 2020). Apžvelgus vaikų aktyvumą socialiniuose tinkluose Lietuvoje, pastebima, kad situacija panaši, kaip ir daugumoje vakarų Europos šalių - internetas vaikų tarpe yra kaip priemonė patenkinti bendravimo poreikius.

Išaugęs vaikų, jaunesnių nei devynerių metų, naudojimasis internetu rodo, kad daugelis tėvų palaiko savo mažų vaikų ankstyvą interneto naudojimą, suteikdami jiems galimybę tyrinėti ir žaisti internete (Plowman & McPake, 2013). Tėvų požiūris į vaikų interneto naudojimą grindžiamas amžiumi, išsilavinimu ir gyvenamąja aplinka (Plowman & McPake, 2013). Tėvai, kurie kasdien naudoja internetą planšetiniame ar išmaniajame telefone, gali paskatinti savo vaikus taip pat naudotis internetu (Álvarez, Torres, Rodríguez, Padilla & Rodrigo, 2013). Plowman ir McPake (2013) atlikto tyrimo, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti kaip internetas veikia vaikų gerovę, duomenimis, visi tyrime dalyvavę tėvai manė, kad mažiems vaikams svarbu suderinti technologijomis pagrįstą veiklą su tradiciniais žaidimais – knygomis ir žaidimais lauke, siekiant išlaikyti vaikų psichologinę ir fiziologinę pusiausvyrą (Plowman & McPake, 2013). Dalis tyrime dalyvavusių tėvų nerimavo, kad mobilieji telefonai gali kelti pavojų sveikatai, o kiti nerimavo, kad lengva tapti priklausomais nuo vaizdo žaidimų. Tačiau šio tyrimo metu paaiškėjo, kad nebuvo įrodymų, patvirtinančių teiginį, kad vaikų patirtis, susijusi su technologijomis, daro neigiamą poveikį jų elgesiui, sveikatai ar mokymuisi (Plowman & McPake, 2013). Taigi, tėvų naudojimosi internetu įpročiai dažnu atveju gali turėti įtakos jų vaikų naudojimuisi internetu. Visgi, vaikų įsitraukimas į internetines technologijas nebūtinai turės įtakos jų funkcionavimui.

Tėvų požiūrio į vaikų naudojimąsi internetu tyrimai nėra vienareikšmiški. Galima aptikti studijų (Zotova & Zinchenko, 2014) kurių duomenimis, tėvai supranta, kad internetas gali teigiamai veikti vaikų ugdymą(si), tačiau, jie taip pat supranta, kad interneto naudojimas gali neigiamai paveikti jų vaikus, todėl tėvai jaučia nerimą, dėl vaikams lengvai prieinamos informacijos apie seksą ir smurtą, galimybės bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. Tėvai nerimauja dėl negebėjimo kontroliuoti savo vaikų interneto naudojimo ir internetinio turinio naudojimo (Zotova & Zinchenko, 2014). Yusuf ir kiti (2014) teigia, kad didesnis vaikų naudojimasis internetu gali atitraukti juos nuo tėvų meilės, todėl tėvų ir vaikų prisirišimas vieniems prie kitų, gali sumažinti rizikingą vaikų elgesį. Kadangi informacijos ir komunikacijos technologijos sparčiai tobulėja, tėvams yra nemenkas iššūkis stebėti ir reguliuoti bendrą savo vaikų veiklą tiek internete, tiek kitur. Tėvų noras daugiau sužinoti apie technologijas, kurias naudoja jų vaikai, yra vienas iš būdų, kuris gali sumažinti riziką internete ir grėsmes, susijusias su vaikais (Yusuf et al., 2014). Kas liečia tėvų kontrolės stoką vaikų naudojimuisi internetu – ji pagrindžiama daugelyje studijų. Tyrimų (Alvarez-García et al., 2017; Chhachha, Qureshi, Maher & Ahmed, 2014) duomenimis, dažniausiai vaikai gali naudotis internetu be tėvų ir mokytojų priežiūros. Pastaruoju laikotarpiu mokslinėje literatūroje, tiriant vaikų

naudojimąsi internetu, naudojamos sąvokos „*naudojimosi internetu sutrikimas*“ (angl. Internet use disorder) (Machimbarrena et al., 2018; Bonnaire & Phan, 2017), „*problematis naudojimasis internetu*“ (angl. problematic internet use) (Schneider et al., 2017; Ciarrochi et al., 2016) bei „kompulsyvus interneto naudojimas“ (angl. compulsive Internet use) (Miltuze, Sebre & Martinsone, 2020). Visos šios sąvokos apima asmens pernelyg didelį, sunkiai kontroliuojamą įsitraukimą į naudojimąsi internetu, dėl kurio nukenčia kitos kasdienės veiklos. Vėlgi, kaip jau minėta anksčiau, suaugusiųjų, o ypač tėvų, įtaka ir apskritai, įsitraukimas, dalyvavimas reguliuojant vaikų naudojimąsi internetu, svarbus kaip prevencinė priemonė užkirsti kelią galimoms, iš to naudojimo kylančioms neigiamoms pasekmėms.

Tėvų įtakos svarba vaiko gyvenimui (o naudojimasis internetu, savaime suprantama, yra jo dalis) minima dar prieraišumo teorijoje. Joje teigiama, kad jeigu vaiko raidoje yra prastas santykis su gimdytojais, tai padidina tikimybę, kad vaikas pradės elgtis netinkamai (pvz.: nusikalstamas elgesys) (Yusuf, Osman, Hassan & Teimoury, 2014). Sutrikusi ir konfliktiška šeimos aplinka, gali padidinti įvairių formų vaiko patologinio elgesio tikimybę (Faltýnková et al., 2020; Swaim & Stanley, 2018), taip pat ir besaikį interneto naudojimą (Schneider et al., 2017) (žr. 1 pav.).

1 pav. Vaikų naudojimosi internetu riziką didinantys veiksniai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis nagrinėta literatūra.

Tiksliau, disfunkcinis tėvų ir vaikų bendravimas (Faltýnková et al., 2020), konfliktai šeimoje (Sela, Zach, Amichay-Hamburger, Mishali & Omer, 2020; Wu et al., 2016) ir mažesnis emocinis tėvų prieinamumas (Karaer & Akdemir, 2019), neigiami tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai (Shek et al., 2018; Trumello, Babore, Candelori, Morelli & Bianchi, 2018; Schneider et al., 2017), netinkami auklėjimo stiliai šeimoje (aplaidus, atstumiantis, saugantis, reiklus ir autoritarinis auklėjimas) (Dogan, Bozgeyikli & Bozdas, 2015; Floros & Siomos, 2013), tėvų nepasitenkinimas santuoka (Zheng et al., 2020), negebėjimas kontroliuoti, stebėti vaikų interneto naudojimo ir dalyvauti jame (Bonnaire & Phan, 2017; Chng, Li, Liau & Khoo, 2017; Ayas & Horzum, 2013) teigiamai veikia tikimybę, kad vaikai bus linkę daugiau naudotis internetu. Tyrėjai, gilinesi į

pradinio mokyklinio amžiaus vaikų kompulsinio naudojimosi internetu, sąsajas su vaikų ir tėvų santykiais, auklėjimo praktika apklausė 261 vaiką (8–11 metų amžiaus) ir vieną iš jų tėvų pirmojo matavimo metu, o po metų 236 iš šių vaikų ir jų tėvų. Koreliacinė analizė parodė, kad vaikų kompulsinis interneto naudojimas yra teigiamai susijęs su nenuosekliu auklėjimu, interneto prieigos draudimu ir technine interneto naudojimo kontrole. Kompulsinis interneto naudojimas buvo neigiamai siejamas su teigiamais vaikų ir tėvų santykiais bei tėvų nustatytomis su internetu susijusiomis taisyklėmis. Regresinė analizė taip pat parodė, kad internetinių galimybių optimizavimą ir rizikos sumažinimą gali teigiamai veikti teigiami vaikų ir tėvų santykiai bei nuosekli auklėjimo praktika, tiek bendroji, tiek susijusi su internetu susijusi, bei tinkamai taikomais interneto naudojimo apribojimais (Miltuze et al., 2020). Kitų panašaus tyrimų duomenimis, didesnė tėvų emocinė šiluma ir rūpestis apsaugo nuo vaikų perdėto interneto vartojimo (Karaer & Akdemir, 2019; Yao, He, Ko & Pang, 2014). Tyrimai (Faltýnková et al., 2020) pagrindžia, jog didesnė tėvų priežiūra, susijusi su vaikų naudojimosi internetu ir tėvų stebėjimas sąlygoja mažesnę vaikų interneto naudojimą. Tuo pačiu nustatyta, kad tiek vadinamoji optimali tėvystė (t. y. emocinės šilumos ir apsaugos pusiausvyra), tiek vaiko savarankiškumas sumažina perdėto interneto naudojimo riziką (Faltýnková et al., 2020). Galima priėti prie išvados, jog įvairūs išvardinti vaikų ir jų tėvų santykių aspektai yra reikšmingai veikia vaikų naudojimosi internetu dažnį.

Analizuojant veiksnius, didinančius interneto naudojimo riziką, atsižvelgiama į vaikų savigarbą. Studijų duomenimis, asmens savigarbos suvokimas siejasi su pernelyg dideliu interneto vartojimu. Vaikai, turintys žemesnę savigarbą, taip pat labiau tikėtina identifikuojami kaip priklausomi nuo interneto (Pakalniškienė et al., 2020; Yao et al., 2014). Manoma, kad vaikai, turintys žemesnę savigarbą, gali rasti prieglobstį internete, nes tai leidžia jiems labiau kontroliuoti savęs pristatymą ir patenkinti poreikį priklausyti. Laikomasi dvejopų nuomonių, teigiančių, kad žema savigarba gali būti pernelyg didelio interneto naudojimo prognozuotojas bei nuomonių, teigiančių, kad žema savigarba gali būti pernelyg didelio interneto naudojimo nuo interneto pasekmė (pvz., dėl socialinės izoliacijos). Nors gali būti loginis pagrindas, kad savigarba ir pernelyg didelis interneto naudojimas yra cikliški (Yao et al., 2014).

Vaikų interneto naudojimas taip pat siejasi su santykiais su bendraamžiais (Karaer & Akdemir, 2019) (žr. 1 pav.). Tyrimų duomenimis, su bendraamžiais susijusi vienatvė teigiamai prognozavo perdėtą interneto naudojimą (Musetti, Corsano, Boursier & Schimmenti, 2020; Prievara, Piko & Luszczynska, 2019), o atsiskyrimas nuo tėvų visiškai tarpininkavo ryšiui tarp su tėvais susijusios vienatvės ir perdėto interneto naudojimo (Musetti et al., 2020). Pagal kompensacinį perdėto interneto naudojimo modelį (Kardefelt-Winther, 2014), veikla internete, pvz., socialiniai tinklai ir žaidimai, gali kompensuoti psichosocialines problemas, tokios kaip maža socialinė parama ir vienatvė. Vaikai gali teikti pirmenybę socialiniam bendravimui internete, o ne realiame gyvenime.

Kitaip tariant, vaikų perdėto interneto naudojimą sąlygoja netinkamo prisitaikymo problemos (Zhang & Bian, 2021; Worsley, McIntyre, Bentall & Corcoran, 2018). Be to, vaikų sistemingai išgyvenamas nerimas priskiriamas svarbiems nesaikingo interneto vartojimo veiksniams (Zhang & Bian, 2021). Tyrimais nustatytos reikšmingos koreliacijos tarp internetinių žaidimų sutrikimo ir nerimo (Ivie, Pettitt, Moses & Allen, 2020; González-Bueso et al., 2018), depresijos, hiperaktyvumo sutrikimo (González-Bueso et al., 2018; Cakmak & Gul, 2018), obsesinio-kompulsinio sutrikimo (González-Bueso et al., 2018) bei patiriamo streso (Dong, Yang, Lu & Hao, 2020). Tuo pačiu tyrimai pagrindžia, kad parama ir šiluma grįsti santykiai šeimoje, teigiami vaikų ir tėvų tarpusavio santykiai veikia, kaip apsauginiai vaikų depresijos veiksniai ir mažina vaikų depresyvius jausmus, o tuo pačiu apsaugo juos nuo polinkio perdėtai naudotis internetu (Sela et al., 2020). Taigi, jau buvo aptarta, kokia svarbi tėvų santykių su vaikais įtaka pastarųjų naudojimuisi internetu, tačiau tam ne mažiau svarbūs ir vaikų santykiai su savo bendraamžiais.

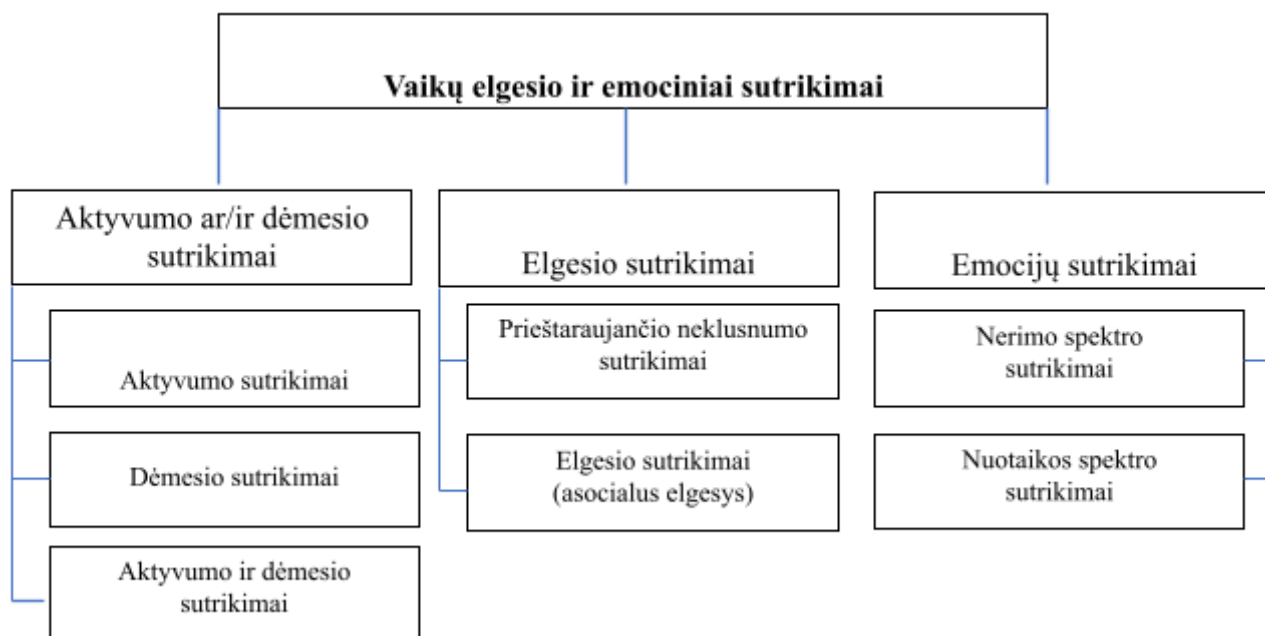
Apibendrinant galima teigti, kad vaikų interneto naudojimą sąlygoja išaugęs išmaniųjų telefonų turėjimas bei kasdieninis naudojimas jais. Vaikai prie interneto jungiasi įvairiais įrenginiais ir naudoja internetą įvairioms veikloms atlikti. Didžioji dalis Lietuvos vaikų internetu naudojami pramogų ir bendravimo tikslais. Dažniausia kasdienė veikla yra vaizdo įrašų žiūrėjimas, muzikos klausymasis, žaidimai internetu, socialinių tinklų lankymas arba bendravimas su draugais ir šeima. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad perdėtą vaikų naudojimąsi internetu sąlygoja veiksniai, susiję su vaiko šeima: disfunkcinis tėvų ir vaikų bendravimas, konfliktai šeimoje, nepakankamas tėvų emocinis prieinamumas, neigiami tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai, netinkami auklėjimo stiliai šeimoje, tėvų nepasitenkinimas santuoka, tėvų kontrolės vaikų naudojimuisi internetu stoka. Perdėtą vaikų naudojimąsi internetu skatina vaikų savigarbos stoka, sudėtingi santykiai su bendraamžiais bei vaikų patiriami emociniai išgyvenimai: vienatvės jausmas, nerimas, depresija, stresas; hiperaktyvumas.

1.2. Emocinių ir elgesio sunkumų klasifikavimas

Per pastarąjį dešimtmetį vis labiau nerimaujama dėl vaikų ir paauglių psichikos sveikatos problemų didėjimo. Tyrimų duomenimis, daugiau nei pusė vaikų, naudodamiesi internetu, yra patyrę neigiamų išgyvenimų (Augustson, 2017). Prieš išskiriant pagrindinius ryšius tarp vaikų naudojimosi internetu ir emocinių sunkumų, reikėtų suprasti, kas būdinga vidurinėsios vaikystės raidos etape. Vidutinė vaikystė – įprastai nuo 6 iki 11 metų – yra esminis, tačiau nepakankamai įvertintas žmogaus vystymosi etapas. Iš pažiūros vidurinė vaikystė gali atrodyti kaip sulėtintas

tarpas tarp kūdikystės ir ankstyvos vaikystės bei paauglystės transformacijų. Šis gyvenimo tarpsnis – perėjimas iš ankstyvos vaikystės į vidurinę vaikystę – siejamas su pasaulinio pažinimo, motyvacijos ir socialinio elgesio pokyčiais, turinčiais reikšmingą poveikį asmenybės raidai, lyčių skirtumams ir net psichopatologijai (DelGiudice, Halfon, Forrest, Lerner & Faustman, 2018). Tyrimai rodo, kad ankstyvojo ir vidutinio amžiaus vaikystėje patirtis yra nepaprastai svarbi sveikam vaiko vystymuisi ir mokymuisi visą gyvenimą (Berk, 2022). Tai, kaip vaikas vystosi per šį laiką, daro įtaką pažintinei, socialinei, emocinei, kalbos ir fizinei raidai, o tai savo ruožtu daro įtaką mokymuisi mokykloje ir vėlesnei sėkmei gyvenime (DelGiudice et al., 2018).

Kalbant apie vaikų emocinius ir elgesio sunkumus, svarbu paminėti tai, kad 2011 m. LR Švietimo ir mokslo ministro, Sveikatos apsaugos ministro ir Socialinės apsaugos ir darbo ministrų įsakyme „Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas“ (Žin., 2011-07-21, Nr. 93-4428) patvirtintas vaikų su elgesio ir emocinių sutrikimų grupių išskyrimas. Remiantis įstatymu, elgesio ir emociniams sutrikimams priskiriami: aktyvumo ar/ir dėmesio sutrikimai (aktyvumo sutrikimai, dėmesio sutrikimai; aktyvumo ir dėmesio sutrikimai); elgesio sutrikimai (prieštaraujančio neklusnumo sutrikimai, elgesio sutrikimai (asocialus elgesys)); emocijų sutrikimai (nerimo spektro sutrikimai, nuotaikos spektro sutrikimai). Duomenys atskleidžia, kad vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų būdingi aktyvumo ir dėmesio sutrikimai, elgesio sutrikimai ir emocijų sutrikimai (žr. 2 pav.).

2 pav. Vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų klasifikacija

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašu (Žin., 2011-07-21, Nr. 93-4428)

Edukacinėje praktikoje susiduriama ir su elgesio ar (ir) emocijų sutrikimais, ir su elgesio ar (ir) emocijų sunkumais. Šie sunkumai – sutrikimo lygio nesiekiantys elgesio ar emocinių sutrikimų požymiai, trukdantys asmens socializacijai ir saviraiškai. Jei vaiko elgesys ar (ir) emocijos trukdo jo socialinei adaptacijai ir saviraiškai (neleidžia atsiskleisti), tačiau požymių nepakanka sutrikimui nustatyti, laikoma, kad vaikas turi elgesio ar (ir) emocijų sunkumų. Jie gali reikštis netinkamu, nepriimtinu, agresyviu, provokuojamu, įžūliu elgesiu tam tikrose situacijose, staigiais emocijų pokyčiais, menku savęs vertinimu, nerimu, susirūpinimu, baimėmis. Šie sunkumai atsiranda tik tam tikrose situacijose, yra laikini ir gali būti veiksmingai sprendžiami laiku suteikiant kokybišką pagalbą. Kai toks elgesys išlieka stabilus, veikia vaiko prisitaikymą gyvenime ir gali virsti sutrikimais (Barkauskienė ir Zacharevičienė, 2019).

Tačiau sutrikimo lygio nesiekiantys elgesio ar emocijų sunkumai vis vien gali trukdyti vaiko socializacijai ir saviraiškai. Sunkumai gali reikštis netinkamu, nepriimtinu, agresyviu, provokuojamu, įžūliu elgesiu tam tikrose situacijose, staigiais emocijų pokyčiais, menku savęs vertinimu, nerimu, susirūpinimu, baimėmis. Beveik visi vaikai tam tikrais amžiaus tarpsniais patiria elgesio ir emocijų sunkumų, tačiau ne visus juos vadiname kaip sutrikimų turinčius vaikus (McDool et al., 2020). Vaikų emociniai ir elgesio sunkumai, pasireiškiantys ankstyvoje vaikystėje, yra stiprus rizikos veiksnys būsimums problemoms vaiko, paauglio, jauno suaugusio asmens tolesniame gyvenime (Viduolienė, 2018). Lietuvoje vaiko elgesio ir emocinių sunkumų problema ypač aktuali. 24 šalyse atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad tarp jų Lietuva yra antra šalis (ir pirmaujanti Europoje), kur pagal tėvų vertinimus ikimokyklinio amžiaus vaikai turi daugiausia elgesio ir emocinių sunkumų.

Apibendrinant galima teigti, kad remiantis šalyje galiojančiais teisiniais reglamentais, vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų būdingi aktyvumo ir dėmesio sutrikimai, elgesio sutrikimai ir emocijų sutrikimai. Edukacinėje praktikoje susiduriama ir su elgesio ar (ir) emocijų sutrikimais, ir su elgesio ar (ir) emocijų sunkumais. Tai – sutrikimo lygio nesiekiantys elgesio ar emocinių sutrikimų požymiai, trukdantys asmens socializacijai ir saviraiškai.

1.3. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su emociniais sunkumais

Interneto vartojimas ir emociniai sunkumai vidurinės vaikystės laikotarpiu gali būti žvelgiami iš kelių perspektyvų. Vienas toks požiūris, aptinkamas tyrimuose yra tas, kad vaikai, turintys emocinių sunkumų, linkę dažniau naudotis internetu, nei tie, kurie tokių sunkumų neturi. Tyrimais nustatytas statistiškai patikimas ryšys tarp emocijų reguliavimo strategijų vaikystėje ir priklausomybės nuo interneto paauglystėje atsiradimo (Cimino & Cerniglia, 2018). Cimino ir

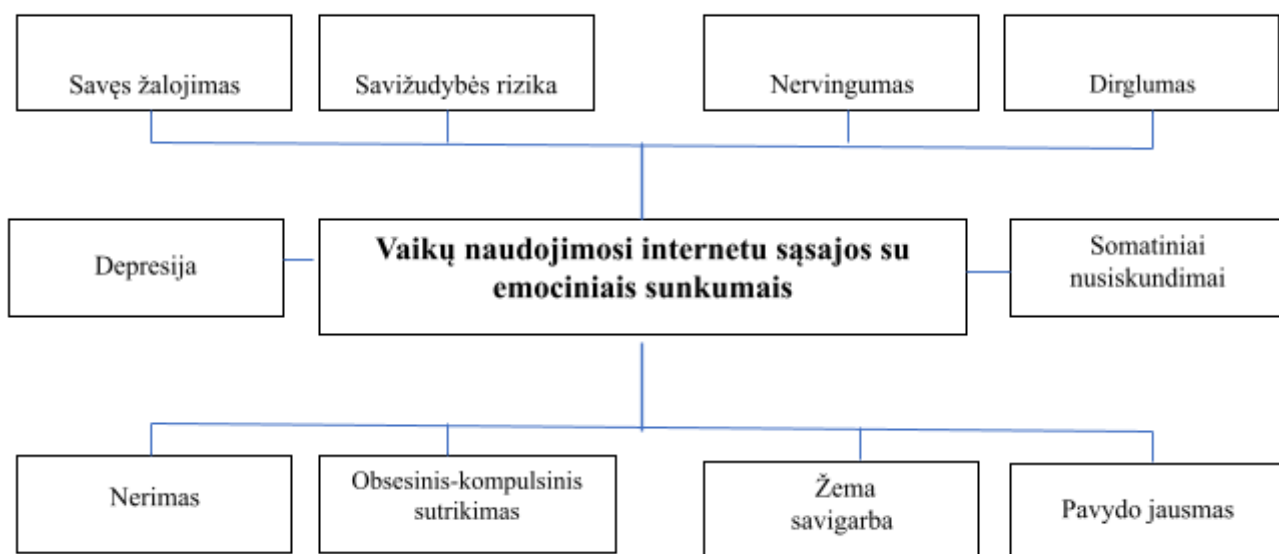
Cerniglia (2018) tyrimo rezultatai atskleidė, kad vaikams, kurie dažniausiai taikė į save orientuotas elgesio strategijas neigiamoms emocijoms sureguliuoti, buvo didesnė rizika susirgti sutrikusiu kompulsyviu priklausomybės nuo interneto potipiu. Atsižvelgiant į tai, per didelis sufokusuotas į save emocijų reguliavimas vaikystėje gali būti susijęs su abstinencijos simptomais vėlesniame gyvenime, o susilpnėjęs emocijų reguliavimas gali būti susijęs su sunkumais palaikant ryšius su kitais asmenimis (Cimino & Cerniglia, 2018). Vaikų patiriami emociniai sunkumai, tyrėjų (Cimino & Cerniglia, 2018) teigimu, paskatina neigiamą požiūrį į save ir sąlygoja sunkumus, patiriamus apibūdinant savo jausmus ir emocijas, o tai gali paskatinti vaikus internete ieškoti informacijos apie patiriamus sunkumus bei formuoti vaikų požiūrį, kad sąveikavimas internete yra emociškai lengvesnis ir lengviau kontroliuojams procesas, nei realiame gyvenime (Cimino & Cerniglia, 2018). Taigi, vaikų patiriami emociniai sunkumai gali būti laikomi viena iš jų naudojimosi internetu priežasčių.

Kita perspektyva teigia, kad būtent naudojimas internetu sukelia emocinius sunkumus vaikų tarpe. Nustatytos asociacijos tarp didėjančio nelaimingų ir nerimaujančių vaikų skaičiaus ir didėjančio interneto naudojimo (McDool et al., 2020). Autoriai (Booker, Kelly & Sacker, 2018), tyrę 10-15 metų vaikų socialinių tinklų sąveikos lygio ir gerovės sąsajas nustatė, kad vaikystėje patiriama gerovė turi įtakos gerovei paauglystėje, ypač mergaičių populiacijoje. Įvairių skerspjūvio, išilginių ir empirinių tyrimų duomenys rodo, kad išmaniųjų telefonų ir socialinių tinklų naudojimas didina vaikų ir paauglių psichikos sutrikimus, savęs žalojimą ir savižudybės riziką (Abi-Jaoude, Naylor & Pignatiello, 2020; Marchant et al., 2017), ypač mergaičių populiacijoje (Abi-Jaoude et al., 2020). Galima teigti, kad tai, kokia emocinė būklė ir bendrai psichologinė gerovė vyrauja vaikystės laikotarpiu (ypač tarp mergaičių) yra susiję su tiek vaikystėje, tiek vėliau paauglystėje patiriamais emociniais sunkumais, kylančiais dėl naudojimosi internetu.

Tyrimų duomenimis, vaikų ir paauglių interneto vartojimas siejasi daugybe sunkumų (žr. 3 pav.), tokių, kaip nervingumas ir dirglumas dėl miego trūkumo (Kokka et al., 2021; Faltýnková et al., 2020; Poulain et al., 2018; Marino et al., 2016), nerimas (Pakalniškienė et al., 2020; Saunders & Vallance, 2017; Kaess et al., 2014), obsesinis–kompulsinis sutrikimas (Cecilia, Mazza, Cenciarelli, Grassi & Cofini, 2013), žema savigarba (Lai et al., 2022; Pakalniškienė et al., 2020; Saunders & Vallance, 2017). Nustatyta, kad tie vaikai, kurie daugiau laiko praleidžia socialiniame tinkle „Facebook“, pasižymi didesniu pavydo jausmu (Abi-Jaoude et al., 2020). Tačiau galima aptikti studijų, pateikiančių prieštaraujančius rezultatus. Chun (2016) atliktas tyrimas parodė, kad vaikų ir paauglių perdėtas interneto vartojimas siejasi su psichologinėmis problemomis ir emociniu disreguliuoimu tik esant žemai vaikų savigarbai. Tiesioginis patologinio interneto vartojimo poveikis psichologinėms problemoms ir emocinio reguliavimo sutrikimams nebuvo įrodytas (Chun,

2016). Šių šaltinių rezultatų analizė nurodo prielaidą, jog tiriant vaikų naudojimosi internetu ryšį su emociniais sunkumais, vertėtų gilintis į vaikų savigarbos jausmo aspektą.

3 pav. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su emociniais sunkumais

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis nagrinėta literatūra.

Įvairių studijų duomenimis, vaikų ir paauglių naudojimas internetu siejasi su sutrikusiu emociniu reguliavimu (Lai et al., 2022; Cakmak & Gul, 2018), todėl vėliau išsivysto depresijos simptomai (Lai et al., 2022; Lim & Nam, 2020; Sasmaz et al., 2014; Best, Manktelow & Taylor, 2014; Gámez-Guadix, 2014; Andreou & Svoli, 2013; Cho, Sung, Shin, Lim & Shin, 2013; Park, Hong, Park, Ha & Yoo, 2013). Tiriant ryšį (Eskandari, Asadi & Khodabandelou, 2023) tarp pradinių klasių mokinių mobiliųjų telefonų naudojimo Irane per Covid-19 epidemiją ir jo poveikį emocinei elgsenai bei akademinėms ir socialinėms kompetencijoms, į apklausą įtraukta 500 tėvų, iš kurių analizuoti 470. Išvados parodė suvokiamą ryšį tarp naudojimosi elektronine erdve (išmaniuoju telefonu, planšetiniu kompiuteriu, žaidimais ir socialiniais tinklais) ir nerimo/depresijos, užsispyrimo, somatinių nusiskundimų (Eskandari et al., 2023). Tai priveda prie išvados, kad išgyvenami neigiami emociniai simptomai ir skurdus gebėjimas juos reguliuoti didele tikimybe sąlygoja vėliau patiriamus emocinius sunkumus, kurie susiję su interneto vartojimu.

Tačiau galima aptikti studijų, teigiančių priešingai, kuomet autoriai (Kojima, Shinohara, Akiyama, Yokomich & Yamagat, 2021) tyrė vidurinių mokyklų septintos klasės mokinius bei stebėję juos keturis metus, nenustatė problematiško interneto naudojimo ir depresijos simptomų sąsajų. Tokius tyrimo duomenis galima paaiškinti Helsper & Smahel (2017) tyrimo rezultatais. Autoriai (Helsper & Smahel, 2017) atliko tyrimą, atlikdami apklausą 25 Europos šalyse, kurioje atsitiktine tvarka atrinkta 18 709 internetu besinaudojantys 11–16 metų vaikai. Tyrimas atskleidė,

kad tarp psichologinio ir skaitmeninio raštingumo kintamųjų ir pernelyg didelio interneto vartojimo yra sąveikos ir netiesioginiai ryšiai. Psichologiškai pažeidžiami vaikai, kurių skaitmeninis įsitraukimas yra didesnis, turi daugiau neigiamų pasekmių, o mažiausiai rizikuoja nepažeidžiami vaikai, turintys aukštą skaitmeninio raštingumo lygį. Kitaip tariant, psichologiškai pažeidžiamų vaikų neigiamų pasekmių riziką didina jų polinkis daugiau laiko praleisti internete, tačiau tam įtakos turi žemesnis skaitmeninio raštingumo lygis. Tad teigiama, kad skaitmeninis raštingumas mažina pernelyg didelio interneto vartojimo poveikį vaikų emociniams sunkumams (Helsper & Smahel, 2017). Apibendrinant, didesnis skaitmeninis raštingumas yra tarsi apsauginis veiksnys tarp naudojimosi internetu ir pasireiškiančių emocinių sunkumų.

Randama studijų, kuriuose teigiama, kad naudodamiesi internetu ir žaisdami kompiuterinius žaidimus, pradinių klasių mokiniai turi galimybę tokiu būdu tenkinti savo poreikius. Dalis kompiuterinių žaidimų pasižymi sudėtingumu bei reikalauja iš vaikų protinių pastangų, o tai skatina žaidėjus bandyti ir bandyti, kol galų gale pasiseks. Tokiu būdu žaidėjai sustiprina pasitikėjimą savimi. Akademiniai tyrimai (Zhu & Lee, 2021; Ferguson & Olson, 2014) patvirtino, kad naudojimas internetu gali atitraukti vaikus nuo akademinių ir gyvenimiškų sunkumų, kuriuos jie sistemingai patiria ir sužadinti jų smalsumą kurti bei priimti sprendimus, kuriuos gali perkelti į gyvenimišką patirtis. Vaikai gali pradėti tikėti, kad yra įgalūs kontroliuoti patiriamus sunkumus (Zhu & Lee, 2021).

Apibendrinant galima teigti, kad vaikų interneto naudojimas siejasi su jų patiriamais emociniais sunkumais, tokiais, kaip vaikų išgyvenama depresija, nerimas, pavydo jausmas, nervingumas, dirglumas, žema savigarba, suicidiniai ketinimai, savižala bei somatiniai nusiskundimai. Manoma, kad didesnę riziką patirti emocinius sunkumus turi psichologiškai pažeidžiami vaikai, turintys žemą skaitmeninio raštingumo lygį. Saikingas interneto vartojimas gali teigiamai veikti vaikų pasitikėjimą savimi.

1.4. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su elgesio sunkumais

Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su elgesio sunkumais stebimos tiriant ikimokyklinio amžiaus vaikus. Tyrimo duomenimis (Poulain et al., 2018), ikimokyklinukų elektroninių laikmenų, ypač naujesnių laikmenų, tokių kaip kompiuteris/internetas ir mobilieji telefonai, naudojimas ir jų elgesio sunkumai laikui bėgant tarpusavyje siejasi. Nagrinėjant mokslinę literatūrą pastebėta, kad autoriai, kalbėdami apie vaikų naudojimosi internetu poveikį jų elgesio sunkumams, dažnai linkę akcentuoti sunkumus, susijusius su ugdomąja veikla. Tai galima paaiškinti tuo, kad viena iš

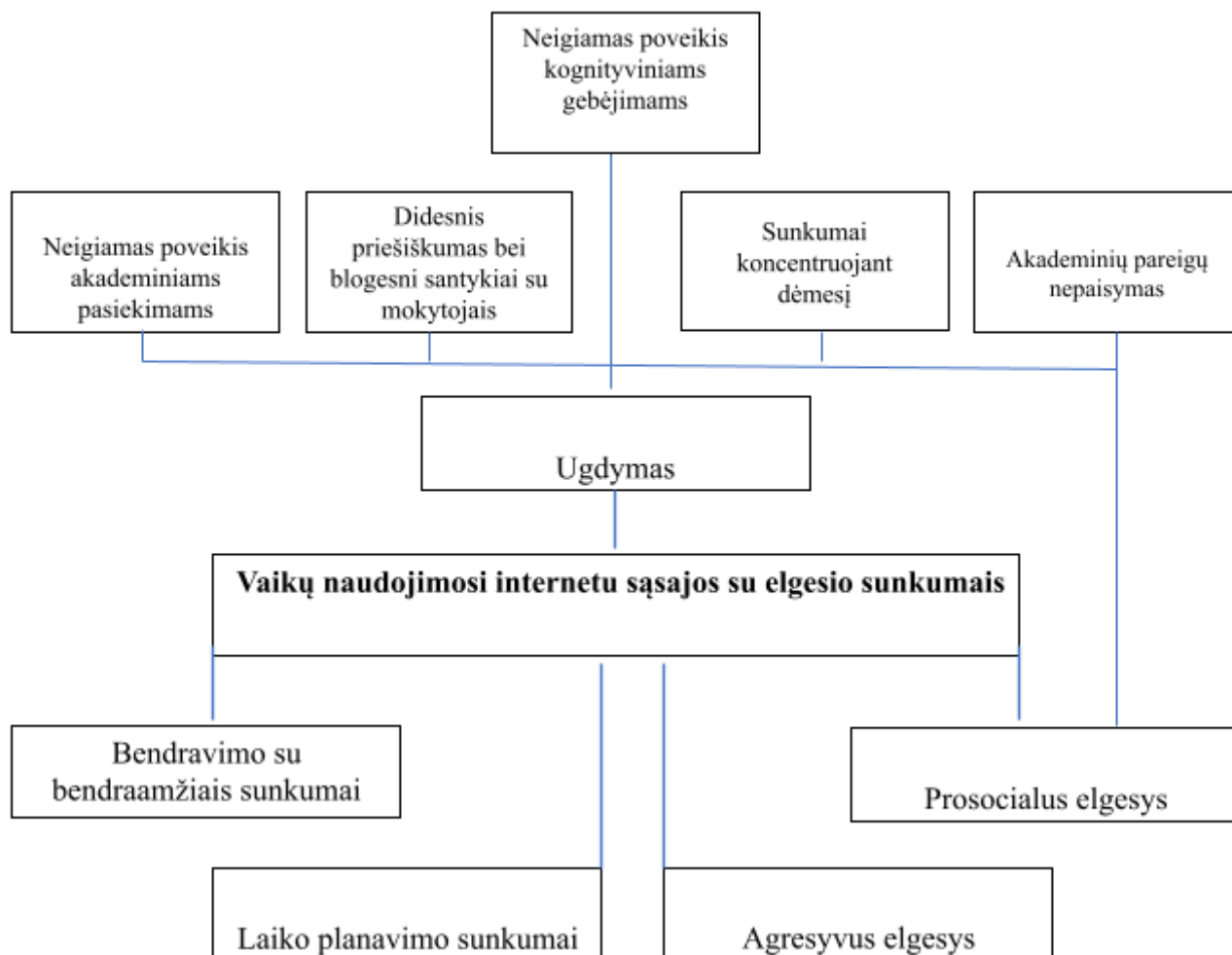
pagrindinių pradinų klasių mokinių veiklų – ugdymasis, tad įvairių studijų duomenimis išvelgiami vaikų naudojimosi internetu poveikiai pasireiškia jų ugdomoje veikloje.

Netinkamas vaikų naudojimas internetu, netinkamo internetinio turinio naudojimas pasireiškia neigiamu poveikiu vaikų vystymuisi (žr. 4 pav.), akademiniam pasiekimams (Zhu & Lee, 2021; Camerini, Chulz & Jeannet, 2017; Kim, Kim, Park, Kim & Choi, 2016; Rikkers, Lawrence & Hafekost, Zubrick, 2016; Razaque Chhachhar et al., 2014; Pontes, Griffiths & Patrão, 2014), įskaitant didesnę priešišumą bei blogesnius santykius su mokytojais (Zhu & Lee, 2021), dėmesio koncentravimui (Kuo et al., 2018), akademinę pareigų nepaisymui (Faltýnková et al., 2020; Camerini et al., 2017; Kim et al., 2016), agresyviai elgesiui (Razaque Chhachhar et al., 2014; Kaess et al., 2014) bei asocialiai elgsenai (Razaque Chhachhar et al., 2014). Walsh, Barnes Tremblay ir Chaput (2020) nustatė, kad bendras ekrano laikas praleidžiamas žiūrint televizorių ar vaizdo įrašus arba socialinių tinklų žiūrėjimas buvo susijęs su žemesniais kognityvinių testų rezultatais 9–10 metų vaikams.

Tiriant ryšį (Eskandari et al., 2023) tarp pradinų klasių mokinių mobiliųjų telefonų naudojimo Irane per Covid-19 epidemiją ir jo poveikį emocinei elgsenai bei akademinėms ir socialinėms kompetencijoms, nustatytos sąsajos su socialinėmis problemomis, dėmesio problemomis, asocialiu elgesiu bei agresyviu elgesiu (Eskandari et al., 2023). Vaikų naudojimas internetu gali pasireikšti neigiamu poveikiu jų socialiniam gyvenimui (Razaque Chhachhar et al., 2014), nes daugelis vaikų nemato problemos valandų valandas kalbėtis su draugais, nesuvokdami, kad laiką leidžia betiksliai (Cakmak & Gul, 2018; Razaque Chhachhar et al., 2014). Kai kurie tyrimai atskleidė, kad naudojantis internetu bei žaidžiant kompiuterinius žaidimus, naudojamas laikas, kurį pradinų klasių mokiniai skirtų namų darbų atlikimui, o tai savo ruožtu neigiamai veikia jų akademinį pasiekimą (Zhu & Lee, 2021). Remiantis Froese-Fretz (2017) atliktais tyrimais, ilgalaikis interneto naudojimas daro neigiamą įtaką vaiko gebėjimui valdyti savo laiką. Tai reiškia, kad naudojimosi internetu neigiami padariniai laiko planavimui pasireiškia ne tik mokymosi procese, bet ir bendrai vaiko gyvenime. Nors interneto naudojimas suteikia vaikams naujos informacijos ir žinių, reikalingų sklandžiam mokymuisi užtikrinti, bet gali padaryti ir tam tikrą neigiamą poveikį jų švietimo, ugdymo procesui. Prastesnius akademinį pasiekimą prognozuoja vaikų elgesio problemos ir šis ryšys yra stiprus (Bierman et. al., 2009). Kai vaikas pasižymi aukštais naudojimosi internetu rodikliais ir problematišku elgesiu, tikėtina, kad šių veiksmų kontekste jam bus sunku įsitraukti į mokymąsi, o kylantys nesklandumai besimokant gali dar labiau paskatinti vaiką tiek daugiau laiko praleisti internete siekiant „užsimiršti“, „pabėgti nuo savo problemų“, tiek kompulsyviai juo naudotis.

Tyrimas (Kaess et al., 2014), kuriame dalyvavo 11 356 Europos paauglių (amžiaus vidurkis 15 metų), buvo nustatyta, kad patologinis interneto naudojimas yra susijęs su hiperaktyvumu /

neatidumu, elgesio problemomis, mintimis apie savižudybę ir bandymais žudyti. Ryšys tarp interneto vartojimo, elgesio problemų ir hiperaktyvumo / neatidumo buvo stipresnis tarp mergaičių, lyginant su berniukais, o depresijos simptomų, nerimo ir santykių su bendraamžiais sunkumai buvo labiau būdingi berniukams.

4 pav. Vaikų naudojimosi internetu sąsajos su elgesio sunkumais

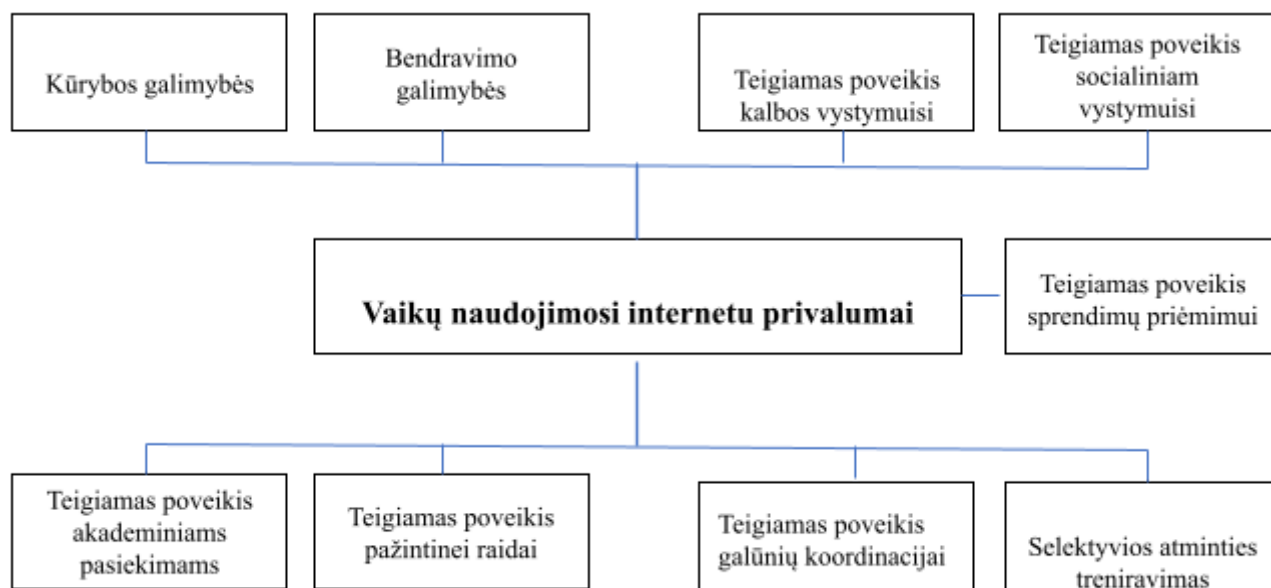
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis nagrinėta literatūra.

Akademikai diskutuoja apie kompiuterinių žaidimų įtaką vaikų elgsenai, remdamiesi socialinio išmokimo teorija, teigiančia, kad mokiniai modeliuos agresyvių ar prosocialų elgesį per stebėseną bei mėgdžiojimą, kuriuos išmoksta iš kompiuterinių žaidimų siužetų. Apskritai, socialinio išmokimo teorija yra vienas pagrindinių mechanizmų, paaiškinančių naudojimosi internetu ir žaidimo kompiuterinius žaidimus įtaką vaikų agresijai. Pagal šią teoriją, maži vaikai dažniau susiduria su agresyviu elgesiu stebint, imituojant ir mokantis apie agresyvias pažinimo schemas ir net formas ir įsitikinimus sistemingai praktikuodamiesi ir automatizuotai atpažindami elgseną smurtiniuose žaidimuose (Zhu & Lee, 2021). Tad naudodamiesi internetu, vaikai turi galimybę žaisti smurtinius internetinius žaidimus, kurie ilgainiui skatina vaikų fizinę bei žodinę agresiją

(Razaque Chhachhar et al., 2014). Tačiau, remiantis katarsio teorija, vaikai, žaisdami agresyvius kompiuterinius žaidimus, turi galimybę išreikšti savo emocijas, kas turi katarsinį poveikį mokyklinukams. Tad remiantis katarsio teorija, agresyvūs kompiuteriniai žaidimai turi teigiamą poveikį vaikams, sudarant jiems galimybę patirti naujus jausmus bei išgyventi naujus potyrius (Zhu & Lee, 2021).

Naudojimasis internetu veikia ne tik vaiko akademinus pasiekimus, bet ir santykius su bendraamžiais (Zhu & Lee, 2021; Pakalniškienė et al., 2020). Teigiama, kad kompiuteriniai žaidimai sumažina vaikų galimybes bendrauti su bendraamžiais, o tai didina riziką likti nuošalyje nuo tam tikros gyvenimiškos patirties. Santykiai su bendraamžiais yra vaikų socialinės dimensijos plėtra. Keletas tyrimų parodė, kad žaidžiant kompiuterinius žaidimus, sumažėja sąveika su bendraamžiais, o tai savo ruožtu trukdo santykių su bendraamžiais įtvirtinimui (Zhu & Lee, 2021). Ekranas taip pat išstumia laiką kitoms pradinio mokyklinio amžiaus vaikų veikloms, kurios pagerina pažinimo vystymąsi, pavyzdžiui, bendravimą, fizinį aktyvumą ar knygos skaitymą (Pakalniškienė et al., 2020; Horowitz-Kraus & Hutton, 2018). Tad interneto naudojimas vaikų tarpe siejasi su prastesniais santykiais, bendravimu su bendraamžiais. Problemos su bendraamžiais yra priskiriamos prie elgesio sunkumų.

Vis tik, pedagogai ir kiti specialistai tvirtina, kad protingas naudojimas internetu suteikia naujų mokymosi, kūrybos (Zhu & Lee, 2021; Pakalniškienė et al., 2020) ir bendravimo galimybių, teigiamai veikia kalbos, pažintinį ir socialinį vystymąsi (Pakalniškienė et al., 2020) (žr. 5 pav.). Studijos taip pat parodė teigiamą interneto naudojimo poveikį akademiniams pasiekimams. Tyrime su mažas pajamas gaunančių šeimų vaikais ir paaugliais (10–18 metų), nustatyta, kad jų naudojimosi internetu dažnis buvo susijęs su aukštesniais standartizuotų testų balais (Pakalniškienė et al., 2020).

5 pav. Vaikų naudojimosi internetu privalumai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis nagrinėta literatūra.

Galima aptikti tyrimų, reabilituojančių kompiuterinius žaidimus, teigiančių, kad tam tikro pobūdžio kompiuteriniai žaidimai gali teigiamai paveikti vaiko pažintinę raidą. Manoma, kad tinkamai parinkti kompiuteriniai žaidimai gali teigiamai paveikti vaikų smegenų vystymąsi. Žaidimai, kuriuose vaikai turi sekti ekrane judančius objektus bei prisiminti vietą ir taikinių kryptis gali būti tapatinami su selektyvios atminties pratimais. Kai kurie žaidimai taip pat pareikalauja vaikų galūnių koordinacijos bei erdvinio suvokimo. Be to, kai kurie kompiuteriniai žaidimai gali pasitarnauti vaikams, kaip mokymosi virtualiose aplinkose priemonė (Zhu & Lee, 2021).

Apibendrinant galima teigti, kad vaikų interneto naudojimas siejasi su jų patiriamais elgesio sunkumais. Vaikų patiriami elgesio sunkumai, dėl jų amžiaus tarpsnio, kuriame itin svarbi ugdomoji veikla, dažniausiai siejami su: neigiamu poveikiu akademiniam pasiekimams, didesniu priešišku bei blogesniais santykiais su mokytojais, sunkumais koncentruojant dėmesį, akademinį pareigų nepaisymu, prosocialia veikla, agresyviu elgesiu, bendravimo su bendraamžiais sunkumais bei laiko planavimo sunkumais. Saikingas vaikų naudojimas internetu pasižymi privalumais: didina kūrybingumą, bendravimo galimybes; teigiamai veikia kalbos, socialinį, kognityvinį vystymąsi, akademinį pasiekimą, galūnių koordinaciją, sprendimų priėmimą bei sudaro galimybes selektyvios atminties lavinimui. Taigi, šiame darbe bus siekiama įvertinti vaikų patiriamus sunkumus, tiek elgesio, tiek emocinius, internetu naudojimo kontekste.

1.5. Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Tikslas: nustatyti pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu ryšį su emociniais ir elgesio sunkumais.

Šis tyrimo tikslas bus siekiamas iškeltais **uždaviniais:**

1. Išanalizuoti pradinių klasių vaikų naudojimąsi internetu ir jo ypatumus.
2. Įvertinti pradinių klasių vaikų emocinius ir elgesio sunkumus ir jų ypatumus.
3. Nustatyti sąsajas tarp naudojimosi internetu, emocinių ir elgesio sunkumų pradinių klasių vaikų tarpe.
4. Nustatyti pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu prognostinius veiksnius.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo dalyviai

Tiriamųjų imtis - 207 vaikai ir vienas iš jų tėvų. Tyrime dalyvavo 101 berniukas ir 106 mergaitės; vaikų amžius – 7-10 metų ($M = 8,5$, $SD = 0,56$).

1 lentelė. Tyrime dalyvavusių vaikų pasiskirstymas pagal amžių

Amžius (metais)	N	%	Suskirstytos amžiaus grupės
Septyneri	3	1,5	53,8%
Aštuoneri	103	52,3	
Devyneri	88	44,7	46,2%
Dešimt	3	1,5	

2.2 Tyrimo instrumentas

Vaikų naudojimosi internetu konstruktas šiame darbe matuotas pagal jų praleidžiamą laiką internete bei kompulsyvų (probleminį) interneto naudojimą.

Vaikų praleidžiamas laikas internete (internetu naudojimo trukmė) apskaičiuotas pagal atsakymus į klausimus, kiek vidutiniškai laiko per dieną vaikas būna prie interneto atskirai darbo dienomis (dd) ir laisvadieniais (ld). Atsakydami į klausimus respondentai rinkosi atsakymų variantus iš devynių galimų, pradedant nuo „mažai arba visai nebūna“, „apie pusvalandį“, „apie valandą“, „apie 2 valandas“, „apie 3 valandas“, „apie 4 valandas“, „apie 5 valandas“, „apie 6 valandas“, „apie 7 val. ir daugiau“. Tolesnei analizei naudota bendra buvimo internete trukmė vaikų vertinimu skaičiuojant išvestinę vidutinę trukmę per dieną pagal formulę: $(5*dd + 2*ld) / 7$. Toks internete ar prie ekranų leidžiamo laiko suvidurkinimas taikomas ir kituose tyrimuose (Zheng et al., 2020; Meerker, Eijnden, Vermulst & Garretsen, 2009). Apskaičiuota remiantis tyrėjų Jusienės, R., Laurinaitytės, I., ir Pakalniškienės, V. (2020) pateikta metodika.

Kompulsyvaus interneto naudojimo skalė (*angl.* Compulsive Internet Use Scale, sutr. CIUS; Meerker et al., 2009), kurią sudaro 14 Likerto tipo teiginių (pvz., „Kaip dažnai Tu galvoji apie internetą net tuomet, kai neturi galimybės prie jo prisijungti?“, „Kaip dažnai Tau būna sunku sustoti naudotis internetu?“). Vertinant šiuos teiginius, respondentų prašoma pasirinkti atsakymą nuo 1 („niekada“) iki 5 („labai dažnai“). Skalę užpildė vaikai ir jų tėvai (pastaruoju atveju modifikavus teiginius taip, kad buvo klausiama apie vaikų interneto naudojimo ypatumus iš tėvų perspektyvos). Tyrimų rezultatai rodo stabilų faktorių skaičių, aukštą vidinį suderintumą, gerą turinio ir kriterinį validumą įvairiose kultūrose (Young, Inoue, & Kawakami, 2017; Khazaal et al.,

2012; Meerkerk et al., 2009). Į lietuvių kalbą ši skalė buvo verčiama Vilniaus universiteto Psichologijos instituto tyrėjų Jusienės, Laurinaitytės ir Pakalniškienės (2020). Kompulsyvaus interneto naudojimo skalės vaikų vertinimu Cronbacho alpha – 0,877, vadinasi, patikimumas yra pakankamas. Kompulsyvaus interneto naudojimo skalės tėvų vertinimu Cronbacho alpha – 0,923, vadinasi, patikimumas yra pakankamas (žr. 2 lentelę). Siekiant patikrinti, kelis konstruktus sudaro Kompulsyvaus interneto naudojimo skalės teiginiai vaikų vertinimu, atlikta faktorių analizė. Rezultatai parodė, kad duomenys tinka faktorių analizei: KMO = 0,87 (turėtų būti 0,6 ir daugiau, kad duomenys faktorių analizei būtų tinkami), o Bartleto sferiškumo testo $p < 0,001$ (testas turėtų būti reikšmingas (reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$)). Faktorių analizės rezultatai leidžia teigti, kad skalės teiginiai sudaro vieną faktorių ir paaiškina 39,49 proc. duomenų išsibarstymo. Faktorių svoriai kiekviename faktoriuje svyruoja nuo 0,39 iki 0,78 (norima, kad faktorių svoriai būtų didesni negu 0,4 ar bent jau didesni negu 0,25 (Raubenheimer, 2004)). Tikrinant, kelis konstruktus sudaro Kompulsyvaus interneto naudojimo skalės teiginiai tėvų vertinimu, atliktos faktorių analizės rezultatai parodė, kad duomenys tinka faktorių analizei: KMO = 0,89, o o Bartleto sferiškumo testo $p < 0,001$. Faktorių analizės rezultatai leidžia teigti, kad skalės teiginiai sudaro vieną faktorių ir paaiškina 50,49 proc. duomenų išsibarstymo. Faktorių svoriai kiekviename faktoriuje svyruoja nuo 0,57 iki 0,79.

2 lentelė. Kompulsyvus interneto naudojimo skalės patikimumo vertinimas

Skalė	Teiginių skaičius	Kronbacho alfa koficientas (gautas tyrimo metu)
Kompulsyvus interneto naudojimas vaikų vertinimu	14	0,877
Kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu	14	0,923

Taip pat buvo pateikiamas klausimas apie naudojimosi internetu nurodymų nesilaikymą, į kurį atsakinėjo tiek vaikai („Ar būna, kad nepaklausai tėvų nurodymų, apie tai, kaip ir kiek tau galima naudotis internetu?“), tiek jų tėvai („Kaip dažnai Jūsų vaikas nepaklauso jūsų ar kito asmens, kuris rūpinasi vaiku, kaip ir kada jis/ji gali naudotis internetu?“).

Emociniai ir elgesio sunkumai vertinti Galių ir sunkumų klausimynu (angl. Strengths and Difficulties Questionnaire) (Goodman, 1997). Naudota lietuviškoji versija, skirta 4-16 metų vaikams (Gintilienė ir kt., 2004), kurią tėvai pildė suteikdami informaciją apie vaikų elgesio ir emocijų sunkumus bei socialų elgesį. SDQ sudarytas iš 25 teiginių, kurie sudaro penkias skales po penkis teiginius kiekvienoje: elgesio problemų, hiperaktyvumo, emocinių simptomų, problemų su bendraamžiais, socialaus elgesio. Bendras elgesio ir emocijų sunkumų įvertis apskaičiuojamas

susumavus visų skalių, išskyrus socialumo, taškus. Šis įvertis gali būti nuo 0 iki 40 taškų. Tėvai vertino teiginius pagal trijų balų skalę, kur 0 reiškė „netiesa“, 1– „iš dalies tiesa“ ir 2– „tiesa“. Šiame tyrime analizuotas bendrą sunkumų įvertis (elgesio ir emocijų sunkumai) ir socialaus elgesio įvertis (socialus elgesys). Didesnis socialaus elgesio įvertis rodo atitinkamą vaiko galią (socialumą, atjautimą, paklusnumą), o didesnis bendrų sunkumų įvertis rodo labiau išreikštas elgesio ir emocijų problemas (prislėgtumą, nerimastingumą, impulsyvumą, nesutarimą su kitais ir pan.) Galių ir sunkumų klausimyno Kronbacho alfa – 0,745, vadinasi, patikimumas yra pakankamas (žr. 3 lentelę).

Sociodemografinė informacija buvo surinkta iš klausimo apie vaikų lytį, kurį užpildė tėvai, bei amžiaus, kurį turėjo nurodyti patys vaikai.

3 lentelė. Galių ir sunkumų klausimyno (SDQ) vidinio patikimumo vertinimas

Skalė / subskalė	Teiginių skaičius	Kronbacho alfa (pateiktas lietuviškos metodikos autorių)	Kronbacho alfa koficientas (gautas tyrimo metu)
Bendra sunkumų skalė	20	0,79	0,745
Hiperaktyvumo	5	0,69	0,691
Emocinių simptomų	5	0,68	0,668
Elgesio problemų	5	0,59	0,549
Problemų su bendraamžiais	5	0,48	0,264
Socialumo	5	0,67	0,672

2.3. Tyrimo eiga

Šis tyrimas yra dalis projekto „Jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikų interneto naudojimo sąsajos su jų socialine emociine raida bei santykiais su tėvais Latvijoje, Lietuvoje ir Taivane: tęstinis tyrimas“, kurį remia Lietuvos mokslo taryba (sutartis Nr. S-LLT-18-3) ir Taivano mokslo ir technologijų ministerija (MOST). Tyrimas pradėtas 2018 m., o jo pabaiga 2020 m. Šiame darbe analizuojami duomenys, rinkti 2018 m. Atlikti tyrimą gautas Vilniaus universiteto Psichologinių tyrimų etikos komiteto leidimas (2018-10-22, Nr. 18). Dėl mokyklos dalyvavimo tyrime buvo susisiepta su keturių Vilniaus mokyklų administracija, gautas jų sutikimas. Per administracijos darbuotojus ir mokytojus tėvams perduoti informuoti sutikimai dėl jų vaikų dalyvavimo tyrime. Vaikai pildė anketas mokykloje, klasės valandėlių metu dalyvaujant vienai iš projekto tyrėjų ir (arba) psichologijos magistrantų. Vaikams prieš pildant anketas buvo paaiškinti tyrimo tikslai ir galimybė atsisakyti dalyvauti tyrime, net jeigu jų tėvai davė sutikimą. Vaikai, kurių tėvai nesutiko, kad jie dalyvautų tyrime, arba vaikai, kurie patys nesutiko dalyvauti tyrime, tuo metu taip pat dalyvavo klasės valandėlėje ir atliko kitas mokytojų paskirtas užduotis.

2.4. Duomenų analizės metodai

Statistinė tyrimo duomenų analizė buvo atlikta SPSS 23 programa ir Excel 2016 programa. Skalės vidiniui patikimumui nustatyti buvo apskaičiuotas Kronbacho alfa koeficientas, atlikta faktorinė analizė. Kintamųjų skirstinio normalumas vertintas kiekvienam tiriamam pogrupiui atskirai Kolmogorovo – Smirnovu testu, Šapiro Wilk testu. Pasirinkti parametriniai statistiniai kriterijai, nes kintamųjų skirstiniai panašūs į normaliuosius: asimetriškumo ir eksceso koeficientai nesiekė literatūroje rekomenduojamų ribų – ± 1 (George & Mallery, 2010), histogramos vizualiai buvo panašios į normalųjų skirstinį. Taip pat tyrimo imtis yra pakankama ($N=207$). Buvo naudojama aprašomoji statistika, skaičiuojamas t-kriterijus nepriklausomoms ir priklausomoms imtims, chi kvadratas, Pearsono koreliacijos koeficientai. Kai kurių kintamųjų skirstiniai statistiškai reikšmingai skyrėsi nuo normaliojo skirstinio, todėl jiems taikyti neparametriniai kriterijai: Mann Whitney U kriterijus, Spearmano koreliacija. Atliekant rezultatų analizę SPSS programa atskirose analizėse buvo naudojami kiekvienai analizei visi turimi kintamojo matavimai, trūkstamos reikšmės neįtraukiamos tik toje analizėje (angl. *exclude cases pairwise*).

Buvo suskirstytos tiriamųjų amžiaus grupės, siekiant išanalizuoti, ar jaunesnių 1-2 klasėse besimokančių (7-8 metų) ir vyresnių 3-4 klases lankančių (9-10 metų) vaikų naudojimas internetu turi reikšmingų skirtumų.

Norint nustatyti vaikų naudojimąsi internetu (naudojimosi trukmę ir kompulsyvų naudojimąsi internetu) prognozuojančius veiksnius, buvo atlikta tiesinė regresinė analizė. Siekiant tikslesnių, išsamesnių naudojimąsi internetu prognozuojančių veiksnių rezultatų, buvo atliktos tiesinės regresijos analizės atskirai vaikų lyties ir atskirai vaikų amžiaus grupėse.

3. REZULTATAI

3.1. Pradinių klasių vaikų naudojimasis internetu ir jo ypatumai

Šiame darbe, naudojimosi internetu konstrukta sudaro vaikų internete praleidžiamo laiko trukmė ir vaikų kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai. Rezultatai parodė, kad yra statistiškai reikšmingas ryšys tarp kompulsyvaus interneto naudojimo vaikų ir tėvų vertinimu (koreliacijos koeficientas dviem priklausomoms imtims $r = 0,271$; $p < 0,001$). Tėvų ir vaikų nurodyta vaikų naudojimosi internetu trukmė taip pat reikšmingai susijusi (koreliacijos koeficientas dviem priklausomoms imtims $r = 0,22$, $p < 0,002$). Vaikų kompulsyvaus interneto naudojimo skalės (CIUS) vaikų ir tėvų vertinimų palyginimas atliktas taikant porinį t kriterijų dviem priklausomoms imtims. Visgi, CIUS įverčių vidurkis, tėvų vertinimu ($M = 2,43$, $SD = 0,73$), yra statistiškai reikšmingai didesnis (porinis kriterijus $t = 3,14$, $df = 186$, $p = 0,002$) nei vaikų vertinimu ($M = 2,19$, $SD = 0,81$). Tačiau tėvai nurodo statistiškai reikšmingai ilgesnę naudojimosi internetu trukmę negu jų vaikai (porinis kriterijus $t = 2,55$, $df = 186$, $p = 0,011$).

Palyginti berniukų ir mergaičių CIUS bei naudojimosi internetu trukmės įverčiai vaikų ir tėvų vertinimu. Taikyto Studento t kriterijaus rezultatai parodė, kad ir vaikų, ir tėvų vertinimu, berniukų CIUS įverčiai yra statistiškai reikšmingai didesni nei mergaičių. Vaikai, bet ne jų tėvai, taipogi nurodė, kad berniukų naudojimosi internetu trukmė yra statistiškai reikšmingai ilgesnė nei mergaičių (porinis kriterijus $t = 2,34$, $df = 186$, $p = 0,021$) (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Visos imties naudojimosi internetu kintamųjų vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir jų palyginimas berniukų ir mergaičių grupėse

	Visa imtis		Berniukai		Mergaitės		t	p
	M	SD	M	SD	M	SD		
Trukmė_V	2,61	1,66	2,91	2,05	2,34	1,14	-2,341	0,021
Trukmė_T	2,97	1,23	3,00	1,26	2,96	1,20	-0,239	0,812
CIUS_V	2,19	0,81	2,40	0,91	1,99	0,64	-3,563	<0,001
CIUS_T	2,43	0,73	2,62	0,70	2,26	0,72	-3,609	<0,001

Pastaba: CIUS_V – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas jų pačių vertinimu; CIUS_T – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu; trukmė_V – vaikų interneto naudojimo trukmė jų pačių vertinimu; trukmė_T – vaikų interneto naudojimo trukmė tėvų vertinimu; M – vidurkis; SD – standartinis nuokrypis. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

Išanalizuoti CIUS bei naudojimosi internetu trukmės įverčiai vaikų ir tėvų vertinimu pagal amžiaus grupes, taikytas Studento t kriterijus. Paaiškėjo, kad 9-10 metų, t. y., vyresni vaikai, ne savo pačių, bet jų tėvų vertinimu, pasižymi reikšmingai ilgesne naudojimosi internetu trukme nei

7-8 metų tiriamieji ($p < 0,001$). CIUS įverčiai amžiaus grupėse nei vaikų, nei jų tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai nesiskyrė (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Visos imties naudojimosi internetu kintamųjų vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir jų palyginimas tarp amžiaus grupių

	Visa imtis		7-8 metų		9-10 metų		t	p
	M	SD	M	SD	M	SD		
Trukmė_V	2,61	1,66	2,68	1,84	2,53	1,44	0,596	0,552
Trukmė_T	2,98	1,23	2,66	1,09	3,26	1,28	-3,512	<0,001
CIUS_V	2,19	0,81	2,14	0,78	2,25	0,84	-0,882	0,379
CIUS_T	2,43	0,73	2,41	0,73	2,42	0,73	-0,050	0,960

Pastaba: CIUS_V – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas jų pačių vertinimu; CIUS_T – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu; trukmė_V – vaikų interneto naudojimo trukmė jų pačių vertinimu; trukmė_T – vaikų interneto naudojimo trukmė tėvų vertinimu; M – vidurkis; SD – standartinis nuokrypis. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

Analizuojant naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymo kintamųjų rodiklius buvo naudojamas chi kvadrato metodas. Paaiškėjo, jog tarp amžiaus grupių, vaikų vertinimu, rastas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 9,062$, $df = 2$, $p = 0,011$), tėvų vertinimu, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp lyties ($\chi^2 = 6,040$, $df = 2$, $p = 0,049$). Naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymas vaikų vertinimu tarp lyties bei tėvų vertinimu tarp amžiaus grupių, statistiškai reikšmingas nesiskiria ($p > 0,05$) (žr. 7 lentelę).

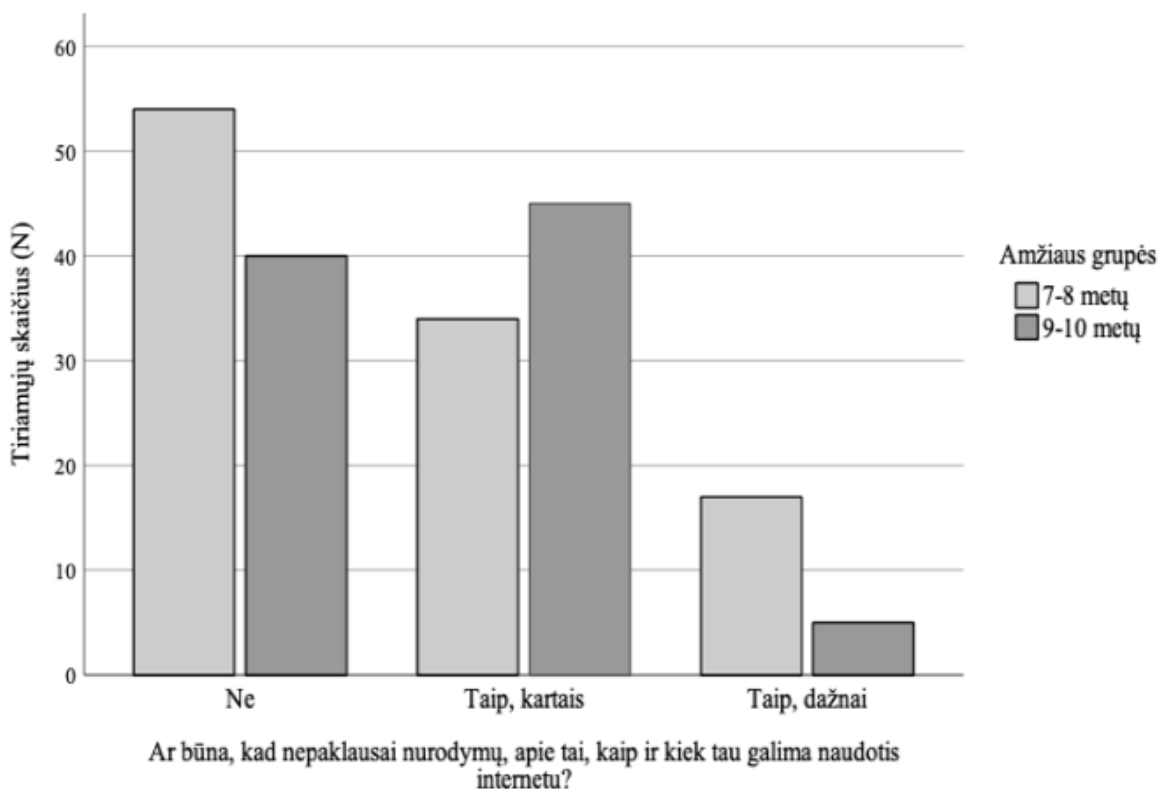
7 lentelė. Naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymo kintamųjų rodikliai tarp lyties, amžiaus grupių

	Kintamasis	χ^2	Laisvės laipsniai	p
Ar būna, kad nepaklausai nurodymų, apie tai, kaip ir kiek tau galima naudotis internetu?	Lytis	4,919	2	0,085
	Amžiaus grupės	9,062	2	0,011
Kaip dažnai jūsų vaikas nepaklauso jūsų ar kito asmens, kuris rūpinasi vaiku, kaip ir kada jis/ji gali naudotis internetu?	Lytis	6,040	2	0,049
	Amžius grupės	0,786	2	0,675

Pastaba: Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti paryškintu šriftu.

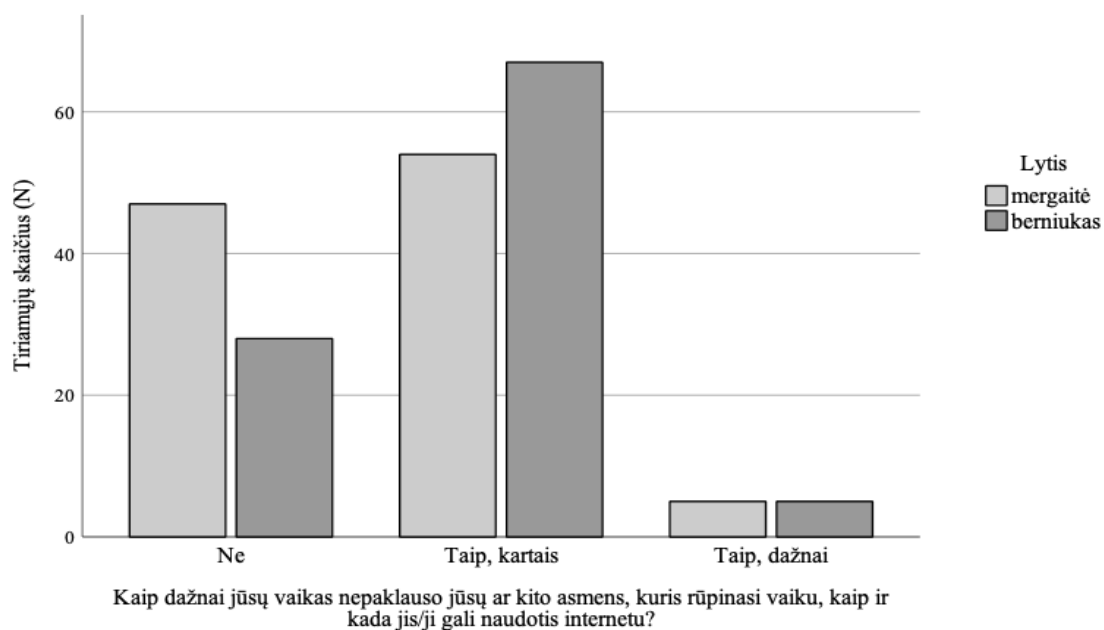
Įvertinus tiriamųjų pasiskirstymą amžiaus grupėmis, pagal nurodymų neklausymą naudotis internetu (vaikų pačių vertinimu), matyti, jog jaunesnių, t. y. 7-8 metų pradinių klasių vaikų tarpe, didžioji dalis atsakė, jog klauso nurodymų, kaip ir kiek jiems galima naudotis internetu. Vyresnių

vaikų (9-10 metų) dauguma, leidžia sau kartais nepaklausyti nurodymų (žr. 6 pav.).

6 pav. Tiriųjų pasiskirstymas amžiaus grupėmis pagal nurodymų neklusumą naudotis internetu

Įvertinus tiriųjų pasiskirstymą tarp lyties, pagal nurodymų neklusumą naudotis internetu (tėvų vertinimu), matyti, jog mergaičių tarpe, didžioji dalis kartais neklauso nurodymų, kaip ir kiek joms leidžiama naudotis internetu (žr. 7 pav.).

7 pav. Tiriųjų lytiškumo pasiskirstymas pagal nurodymų neklusumą naudotis internetu

3.2. Pradinių klasių vaikų emociniai ir elgesio sunkumai ir jų ypatumai

Išanalizavus elgesio ir emocijų sunkumų skalės ir atskirų subskalių duomenis pradinių klasių vaikų imtyje, gauta, kad elgesio ir emocijų sunkumų skalės vidurkis – 24,62 (galima aukščiausia skalės suma – 36). Subskalių vidurkiai pasižymi labai panašiais įverčiais, visgi didžiausias vidurkis - emocinių simptomų, mažiausias – problemų su bendraamžiais (išskyrus socialumo subskalę, tačiau ji rodo vaiko galią, ne sunkumą). Galima daryti prielaidą, jog tirtoje imtyje, vaikai pasižymi gana aukštai socialumo rodikliais (M=12,82, kai galima aukščiausia subskalės suma – 15) (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Elgesio ir emocijų sunkumų skalės ir atskirų subskalių aprašomoji statistika

Skalė/ subskalė	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Mediana	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis (SD)
Elgesio ir emociniai sunkumai	17	36	24	24,62	4,02
Hiperaktyvumas	3	15	6	6,19	2,45
Emociniai simptomai	5	13	7	7,27	1,91
Elgesio problemos	4	10	5	5,69	1,13
Problemos su bendraamžiais	3	9	5	5,59	1,15
Socialumas	7	15	13	12,82	1,84

Įvertinus pradinių klasių vaikų elgesio ir emocijų sunkumų lygį tarp lyčių naudojant Mann–Whitney U testo metodą, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas – berniukai pasižymėjo aukštesniais įverčiais nei mergaitės. Statistinis reikšmingumas pastebėtas tiek bendroje elgesio ir emocijų sunkumų skalėje, tiek atskirose subskalėse, išskyrus socialumo. Pastaroje subskalėje mergaičių įverčiai aukštesni nei berniukų (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Elgesio ir emocijų sunkumų skalės ir atskirų subskalių rodiklių tarp lyties palyginimas

Skalė / subskalė	Lytis	Vidutiniai rangai	Kriterijaus statistikos reikšmė (z)	Mann-Whitney U kriterijus (p)
Elgesio ir emocijų sunkumai	berniukas	118,83	3,739	<0,001
	mergaitė	87,93		
Hiperaktyvumas	berniukas	113,11	2,411	0,016
	mergaitė	93,37		
Emociniai simptomai	berniukas	111,31	1,987	0,047
	mergaitė	95,09		
Elgesio problemos	berniukas	115,82	3,200	0,001
	mergaitė	90,79		
Problemos su bendraamžiais	berniukas	113,31	2,554	0,011
	mergaitė	93,18		

Socialumas	berniukas	95,39	-1,823	0,068
	mergaitė	110,25		

Pastaba: Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti paryškintu šriftu.

Elgesio ir emocijų sunkumų skalės, atskirų subskalių ir amžiaus grupių sąsajų tyrimas parodė, kad statistiškai reikšmingų ryšių nėra. Vidutiniai rangai abiejose grupėse labai panašūs, labiau išryškėję rangų skirtumai problemų su bendraamžiais bei socialumo subskalėse, 9-10 metų amžiaus vaikų įverčiai aukštesni (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Elgesio ir emocijų sunkumų skalės ir atskirų subskalių rodikliai tarp amžiaus grupių

Skalė / subskalė	Amžiaus grupės	Vidutiniai rangai	Kriterijaus statistikos reikšmė (z)	Mann-Whitney U kriterijus (p)
Elgesio ir emocijų sunkumai	7-8 metų	98,73	-0,333	0,739
	9-10 metų	96,04		
Hiperaktyvumas	7-8 metų	98,74	-0,201	0,841
	9-10 metų	97,13		
Emociniai simptomai	7-8 metų	97,75	0,067	0,946
	9-10 metų	98,29		
Elgesio problemos	7-8 metų	99,74	-0,492	0,632
	9-10 metų	95,97		
Problemos su bendraamžiais	7-8 metų	93,98	1,132	0,258
	9-10 metų	102,69		
Socialumas	7-8 metų	94,45	0,965	0,335
	9-10 metų	102,14		

3.3. Pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu bei emocinių ir elgesio sunkumų sąsajos

Norint nustatyti, ar pradinių klasių vaikų naudojimas internetu, tiek vaikų, tiek jų tėvų vertinimu, bei emocinių ir elgesio sunkumai tarpusavyje yra susiję, buvo atlikta koreliacinė analizė pasitelkiant Spearmano ir Pearsono koreliacijos koeficientus.

Buvo vertinama, kaip siejasi interneto naudojimo trukmė (vaikų, tėvų vertinimu), kompulsyvus naudojimas internetu (vaikų, tėvų vertinimu), emociniai ir elgesio sunkumai bei socialumas tarpusavyje. Visų pirma, rezultatai parodo, kad ir vaikų, ir tėvų nurodyta naudojimosi internetu trukmė statistiškai reikšmingai siejasi su vaikų ir tėvų pateiktais kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiais (žr. 11 lentelę). Vaikų CIUS įverčiai reikšmingai siejosi su emociniais ir elgesio sunkumais. Tėvų pateikti CIUS įverčiai reikšmingai, tačiau neigiamai siejosi su vaikų socialumu. Galiausiai, naudojimosi internetu trukmė (tiek vaikų, tiek tėvų vertinimu) nesisiejo su vaikų elgesio ir emocijų sunkumais, socialumu.

11 lentelė. Pagrindinių tyrimo kintamųjų sąsajos

Kintamieji	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Trukmė_V	-	0,251**	0,368**	0,189*	-0,16	0,085
2. Trukmė_T		-	0,184*	0,324**	0,062	0,080
3. CIUS_V			-	0,300**	0,215**	-0,110
4. CIUS_T				-	0,307**	-0,178*
5. Emociniai ir elgesio sunkumai					-	-0,260**
6. Socialumas						-

Pastaba: CIUS_V – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas jų pačių vertinimu; CIUS_T – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu; trukmė_V – vaikų interneto naudojimo trukmė jų pačių vertinimu; trukmė_T – vaikų interneto naudojimo trukmė tėvų vertinimu; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

Iš 11 lentelės, kurioje yra pateikti koreliacijos koeficientai ir jų statistinis reikšmingumas, galima pastebėti, jog tarp bendros elgesio ir emocijų sunkumų skalės bei abiejų CIUS, yra randami ryšiai. Tačiau sąsajos yra silpnos CIUS vaikų vertinimu, vidutinio stiprumo – tėvų vertinimu. Tai reiškia, kad kuo labiau pasireiškia kompulsyvus naudojimas internetu, tuo labiau patiriami elgesio ir emocijų sunkumai arba atvirkščiai. Analizuojant atskiras subskales, vaikų vertinimu, statistiškai reikšmingas silpnas ryšys randamas tarp CIUS ir hiperaktyvumo ($rs = 0,178$, $p = 0,013$), bei CIUS ir elgesio problemų ($rs = 0,207$, $p = 0,004$). Tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingas silpnas ryšys randamas taip pat tarp CIUS ir hiperaktyvumo ($rs = 0,188$, $p = 0,008$), bei CIUS ir elgesio problemų ($rs = 0,221$, $p = 0,002$) ir taipogi tarp CIUS ir emocinių simptomų ($rs = 0,213$, $p = 0,003$) bei CIUS ir socialumo ($rs = -0,178$, $p = 0,012$). Svarbu paminėti, kad visų koreliacijos koeficientų reikšmės teigiamos, išskyrus socialumo subskalės, kas reiškia, jog kuo mažiau pasireiškia vaikų kompulsyvus naudojimas internetu, tuo didesnis jų socialumas. Tarp CIUS ir problemų su bendraamžiais subskalės, tiek vaikų, tiek tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingo ryšio nerasta (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Elgesio ir emocijų sunkumų, atskirų subskalių bei kompulsyvaus naudojimosi internetu sąsajos

Skalė / subskalė	Skalė			
	CIUS_V		CIUS_T	
	rs	p	rs	p
Elgesio ir emocijų sunkumai	0,221	0,002	0,305	<0,001
Hiperaktyvumas	0,178	0,013	0,188	0,008
Emociniai simptomai	0,099	0,117	0,213	0,003
Elgesio problemos	0,207	0,004	0,221	0,002
Problemos su bendraamžiais	0,043	0,552	0,093	0,194
Socialumas	-0,110	0,129	-0,178	0,012

Pastaba: CIUS_V – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas jų pačių vertinimu; CIUS_T – vaikų kompulsyvus internetu naudojimas tėvų vertinimu. Statistiškai reikšmingi rezultatai pažymėti paryškintu šriftu.

Elgesio ir emocijų sunkumų, atskirų subskalių bei naudojimosi internetu trukmės sąsajų tyrimo rezultatai parodė, kad rastas tik silpnas ryšys tarp naudojimosi internetu trukmės tėvų vertinimu ir emocinių simptomų subskalės, tačiau statistiškai reikšmingas ($rs = 0,167, p = 0,018$). Tai reiškia, kad kuo ilgesnė vaikų naudojimosi internetu trukmė, tuo didesnis jų emocinių simptomų išreikštumas (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. Elgesio ir emocijų sunkumų, atskirų subskalių bei naudojimosi internetu trukmės sąsajos

Skalė / subskalė	Skalė			
	Trukmė_V		Trukmė_T	
	rs	p	rs	p
Elgesio ir emocijų sunkumai	-0,022	0,760	0,062	0,383
Hiperaktyvumas	0,001	0,992	0,029	0,677
Emociniai simptomai	-0,044	0,546	0,167	0,018
Elgesio problemos	-0,012	0,868	-0,094	0,181
Problemos su bendraamžiais	-0,074	0,314	0,032	0,652
Socialumas	0,085	0,245	0,080	0,255

Pastaba: Trukmė_V – vaikų interneto naudojimo trukmė jų pačių vertinimu; Trukmė_T – vaikų interneto naudojimo trukmė tėvų vertinimu. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

3.4. Pradinių klasių vaikų interneto naudojimą prognozuojantys veiksniai

Siekiant nustatyti, kurie iš reikšmingai susijusių veiksnių leidžia prognozuoti vaikų naudojimąsi internetu: naudojimosi trukmę ir kompulsyvų naudojimąsi internetu, atlikta tiesinė regresinė analizė.

Prognozuojant kompulsyvaus naudojimosi internetu įverčius tėvų vertinimu, į regresijos lygtį įtraukti tie kintamieji, kurie turėjo reikšmingas sąsajas su CIUS įverčiais: naudojimosi internetu trukmė (tėvų vertinimu), emociniai ir elgesio sunkumai, socialumas ir vaiko lytis. Rezultatai parodė, kad šis regresijos modelis leidžia paaiškinti 24 proc. duomenų sklaidos (žr. 14 lentelę). Tai reiškia, kad didesnę vaikų kompulsyvų interneto naudojimą, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja emociniai ir elgesio sunkumai, tėvų nurodoma ilgesnė prie interneto praleidžiamo laiko trukmė bei vyriškoji lytis, kai yra kartu atsižvelgiama į vaiko socialumo veiksnį. Atsisakius pastarąjį nepriklausomąjį kintamąjį įtraukti į regresijos lygtį, modelio determinacijos koeficientas sumažėtų. Galima matyti tendenciją (žr. 14 lentelę), kad socialumas galėtų būti reikšmingas kintamasis, prognozuojant kompulsyvų interneto naudojimą, jeigu tyrimo imtis būtų didesnė.

14 lentelė. Tiesinės regresinės analizės kintamieji ir jų svarbiausios charakteristikos prognozuojant vaikų kompulsyvų interneto naudojimą tėvų vertinimu

Kintamieji	CIUS_T			
	B	SE B	Beta (β)	p
Emociniai ir elgesio sunkumai	0,038	0,012	0,205	0,003
Socialumas	-0,046	0,026	-0,115	0,082
Trukmė_T	0,195	0,038	0,328	<0,001
Lytis	0,251	0,095	0,172	0,009
$R^2 = 0,24$ $F = 14,74$, $p < 0,001$				

Pastaba: CIUS_T – vaikų kompulsyvų interneto naudojimas tėvų vertinimu; B – nestandartizuotas beta koeficientas, SE B – standartinė paklaida, β – standartizuotas beta koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo, R^2 – determinacijos koeficientas. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

Prognozuojant naudojimosi internetu trukmę tėvų vertinimu, į regresijos lygtį įtraukti tie kintamieji, kurie reikšmingai siejosi su vaikų interneto naudojimo trukmė tėvų vertinimu įverčiais: kompulsyvų interneto naudojimas (tėvų vertinimu), emociniai simptomai ir vaikų amžiaus grupės. Rezultatai parodė, kad šis regresijos modelis leidžia paaiškinti 16 proc. duomenų sklaidos (žr. 15 lentelę). Ilgesnę vaikų naudojimosi internetu trukmę, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodomi didesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai bei vyresnis pradinių klasių vaikų amžius. Emocinių simptomų įverčiai neprognozuoja ilgesnės naudojimosi internetu trukmės (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Tiesinės regresinės analizės kintamieji ir jų svarbiausios charakteristikos prognozuojant vaikų naudojimosi internetu trukmę tėvų vertinimu

Kintamieji	Trukmė_T			
	B	SE B	Beta (β)	p
CIUS_T	0,530	0,115	0,313	<0,001
Amžiaus grupės	0,561	0,166	0,230	<0,001
<i>Kintamasis nepatekęs į modelį</i>				
Emociniai simptomai	0,050	0,045	0,077	0,265
$R^2 = 0,16$ $F = 11,35$, $p < 0,001$				

Pastaba: Trukmė_T – naudojimosi internetu trukmė tėvų vertinimu; B – nestandartizuotas beta koeficientas, SE B – standartinė paklaida, β – standartizuotas beta koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo, R^2 – determinacijos koeficientas. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

Siekiant tikslesnių, išsamesnių naudojimąsi internetu prognozuojančių veiksnių rezultatų, buvo atliktos tiesinės regresijos analizės atskirai vaikų lyties ir atskirai vaikų amžiaus grupėse. Tarp atskirų lyties grupių buvo siekiama rasti vaikų naudojimosi internetu trukmę tėvų vertinimu prognozuojančius kintamuosius. Rezultatai parodė, kad regresijos modelis leidžia paaiškinti 20 proc. duomenų sklaidos analizuojant berniukų imtį ir 21 proc. duomenų sklaidos analizuojant mergaičių imtį (žr. 16 lentelę). Ilgesnę berniukų naudojimosi internetu trukmę, tėvų vertinimu,

statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodomi didesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai bei vyresnis amžius, kai yra kartu atsižvelgiama į emocinių simptomų ir elgesio problemų veiksnius (žr. 16 lentelę). Atsisakius pastaruosius nepriklausomuosius kintamuosius įtraukti į regresijos lygtį, modelio determinacijos koeficientas sumažėtų. Ilgesnę mergaičių naudojimosi internetu trukmę, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodomi didesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai, vyresnis amžius bei elgesio problemos, kai yra kartu atsižvelgiama į emocinių simptomų veiksnį (žr. 16 lentelę). Atsisakius pastarąjį nepriklausomąjį kintamąjį įtraukti į regresijos lygtį, modelio determinacijos koeficientas sumažėtų.

16 lentelė. Tiesinės regresinės analizės kintamieji ir jų svarbiausios charakteristikos prognozuojant vaikų naudojimosi internetu trukmę tėvų vertinimu atskirai pagal vaikų lytį

Lytis	Kintamieji	Trukmė_T			
		B	SE B	Beta (β)	p
Berniukai	Emociniai simptomai	0,047	0,065	0,072	0,470
	Elgesio problemos	-0,037	0,101	-0,037	0,716
	CIUS T	0,447	0,184	0,244	0,017
	Amžiaus grupės	0,874	0,252	0,345	<0,001
		$R^2 = 0,20$ F = 5,11, p < 0,001			
Mergaitės	Emociniai simptomai	0,063	0,063	0,097	0,313
	Elgesio problemos	-0,291	0,117	-0,236	0,015
	CIUS T	0,639	0,160	0,383	0,017
	Amžiaus grupės	0,283	0,219	0,121	<0,001
		$R^2 = 0,21$ F = 5,97, p < 0,001			

Pastaba: Trukmė_T – naudojimosi internetu trukmė tėvų vertinimu; CIUS_T – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu; B – nestandartizuotas beta koeficientas, SE B – standartinė paklaida, β – standartizuotas beta koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo, R^2 – determinacijos koeficientas. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

Tarp atskirų amžių grupių buvo siekiama rasti vaikų kompulsyvaus interneto naudojimo įverčius tėvų vertinimu prognozuojančius kintamuosius. Rezultatai parodė, kad regresijos modelis leidžia paaiškinti 21 proc. duomenų sklaidos analizuojant 7-8 metų amžiaus imtį ir 24 proc. duomenų sklaidos analizuojant 9-10 metų amžiaus imtį (žr. 17 lentelę). Didesnį kompulsyvų interneto naudojimą, tėvų vertinimu, jaunesnių, t. y. 7-8 metų vaikų imtyje statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodoma ilgesnė vaikų naudojimosi internetu trukmė, lytis bei žemesni socialumo įverčiai, kai yra kartu atsižvelgiama į elgesio problemų veiksnį (žr. 17 lentelę). Atsisakius pastarąjį nepriklausomąjį kintamąjį įtraukti į regresijos lygtį, modelio determinacijos koeficientas sumažėtų. Didesnį kompulsyvų interneto naudojimą, tėvų vertinimu, vyresnių, t. y. 9-10 metų vaikų imtyje statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodoma ilgesnė vaikų naudojimosi internetu trukmė bei didesni elgesio problemų įverčiai, kai yra kartu atsižvelgiama į socialumo ir lyties veiksnius (žr. 17 lentelę).

Atsisakius pastaruosius nepriklausomus kintamuosius įtraukti į regresijos lygtį, modelio determinacijos koeficientas sumažėtų.

17 lentelė. Tiesinės regresinės analizės kintamieji ir jų svarbiausios charakteristikos prognozuojant vaikų kompulsyvų interneto naudojimą tėvų vertinimu atskirai pagal amžiaus grupes

Amžiaus grupės	Kintamieji	CIUS_T			
		B	SE B	Beta (β)	p
7-8 metų	Socialumas	-0,083	0,037	-0,223	0,028
	Elgesio problemos	0,033	0,062	0,057	0,588
	Trukmė T	0,203	0,061	0,307	0,001
	Lytis	0,331	0,139	0,231	0,019
		$R^2 = 0,21$ F = 6,26, p < 0,001			
9-10 metų	Socialumas	-0,002	0,042	-0,0004	0,965
	Elgesio problemos	0,184	0,068	0,269	0,008
	Trukmė T	0,190	0,056	0,339	<0,001
	Lytis	0,220	0,146	0,152	0,136
		$R^2 = 0,24$ F = 6,45, p < 0,001			

Pastaba: CIUS_T – vaikų kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu; Trukmė_T – naudojimosi internetu trukmė tėvų vertinimu; B – nestandartizuotas beta koeficientas, SE B – standartinė paklaida, β – standartizuotas beta koeficientas, p – reikšmingumo lygmuo, R^2 – determinacijos koeficientas. Statistiškai reikšmingi rezultatai yra pateikti paryškintu šriftu.

4. REZULTATŲ APITARIMAS

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad interneto naudojimas daugiausia buvo tiriamas tarp jaunesniojo/vidutinio mokyklinio amžiaus arba vyresnių vaikų. Tačiau duomenų apie pradinio mokyklinio amžiaus vaikus yra nedaug (Takahashi et al., 2018; Alvarez-García et al., 2017). Be to, studijose neretai tiriami vaikai, pabrėžiant, kad jų amžius priskiriamas paauglystės laikotarpiui, tad į tyrimą įtraukiami vaikai nuo 10 iki 17 metų. Akademikai (Razaque Chhachhar et al., 2014) teigia, kad perdėtas interneto naudojimas pradinėse klasėse pasireiškia neigiamu poveikiu ir vyresnių klasių mokiniams, tačiau vis dar stokojama studijų, kuriose būtų tiriami tik pradinių klasių (7-10 metų) vaikai. Tad šiais tyrimo duomenimis buvo siekiama atsakyti į klausimą, kaip pradinių klasių vaikų naudojimas internetu siejasi su jų emociniais ir elgesio sunkumais? Todėl numatytas tyrimo tikslas – nustatyti pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu ryšį su emociniais ir elgesio sunkumais.

Išanalizavus pradinių klasių vaikų naudojimąsi internetu ir jo ypatumus, nustatyta, kad tėvai, statistiškai reikšmingai labiau linkę manyti, kad jų vaikai naudojami internetu kompulsyviai, nei jų vaikai. Tėvai galvoja, kad jų vaikai daugiau naudojami internetu, lyginant su vaikais. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad daugelis vaikų nemato problemos valandų valandas naudotis internetu, kalbant su draugais, nesuvokdami, kad laiką leidžia betiksliai (Cakmak & Gul, 2018; Razaque Chhachhar et al., 2014), o Froese-Fretz (2017) atlikto tyrimo duomenimis, ilgalaikis interneto naudojimas daro neigiamą įtaką vaiko gebėjimui valdyti laiką gyvenime. Tad tėvų ir vaikų nuomonių skirtumus, kalbant apie vaikų praleidžiamą laiką internete, galima paaiškinti tuo, kad tėvai stebėdami savo vaikus, racionaliau vertina jų praleidžiamą laiką internete. Tuo tarpu vaikai, leisdami laiką internete praranda laiko nuovoką ir jų vertinimas ne visada gali remtis realistiškumu. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad berniukai save įsivertino, kaip labiau linkusius leisti laiką internete, lyginant su mergaitėmis. Tėvų požiūriu, lyčių skirtumo, kalbant apie naudojimąsi internetu nenustatyta. Kalbant apie tėvų vertinimus, galima teigti, kad tyrimo metu gautus duomenis iš dalies atspindi kitų studijų (Smahel et al., 2020) rezultatai, kur teigiama, kad daugelyje Europos šalių nestebimas lyčių skirtumas naudojimosi internetu kontekste. Tačiau kai kuriose šalyse berniukų naudojimas internetu didesnis vertinant visas interneto priemones: kompiuterius, planšetes, išmaniuosius telefonus (Smahel et al., 2020). O vaikų vertinimus galima paaiškinti tuo, kad berniukai, labiau nei mergaitės linkę naudotis internetu ne tik pasitelkdami išmaniuosius telefonus, bet ir kompiuterius, planšetes, tad jų nuomone, jie internetu naudojami daugiau nei mergaitės. Tuo labiau, kad mokslinėse studijose teigiama, kad berniukų naudojimas internetu didesnis, vertinant visas interneto priemones: kompiuterius, planšetes, išmaniuosius telefonus (Smahel et al., 2020). Tokia tyrimų analizė leidžia manyti, kad nėra vienareikšmių rezultatų kalbant apie vaikų

naudojimąsi internetu atsižvelgiant į jų lytį. Tokiems rezultatams, kurie parodo, kad berniukai labiau linkę naudotis internetu savo pačių vertinimu, gali turėti įtakos ir kiti veiksniai.

Tyrimo metu, analizuojant pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu trukmę vaikų imtyje – amžiaus skirtumo nenustatyta. Tačiau tėvų požiūriu, vyresni vaikai (9-10 metų), labiau, nei jaunesni (7-8 metų) vaikai naudojami internetu. Tad tyrimo metu gauti duomenys patvirtina užsienio tyrėjų (Smahel et al., 2020) teiginius kad su amžiumi vaikų naudojimas internetu didėja. Analizuojant naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymo kintamųjų rodiklius, paaiškėjo, kad vyresni (9-10 metų) vaikai, labiau nei jaunesni (7-8 metų) vaikai linkę neklausyti tėvų nurodymų. Tačiau tėvai amžiaus skirtumų neįžvelgė. Vis tik, tyrimo metu gauti duomenys patvirtina, kad su amžiumi, vaikai, naudodamiesi internetu yra linkę neklausyti tėvų nurodymų. Užsienio studijose taip pat akcentuojamas tėvų išgyvenamas nerimas dėl negebėjimo kontroliuoti savo vaikų interneto naudojimą ir internetinio turinio naudojimo pobūdį (Zotova & Zinchenko, 2014). Tai leidžia manyti, kad didesnis naudojimosi internetu nurodymų nesilaikymas gali būti siejamas su vyresniu vaikų amžiumi.

Išanalizavus pradinių klasių vaikų emocinius ir elgesio sunkumus ir jų ypatumus, nustatyta, kad berniukai, labiau, nei mergaitės pasižymėjo aukštesniais įvėčiais tiek bendroje elgesio ir emocijų sunkumų skalėje, tiek atskirose subskalėse (elgesio ir emocijų sunkumai, hiperaktyvumas, emociniai simptomai, elgesio problemos, problemos su bendraamžiais), išskyrus socialumo. Pastaroje subskalėje mergaičių įvėčiai aukštesni nei berniukų. Tad galima teigti, kad berniukai, vertindami save, kaip daugiau laiko praleidžiantys naudojantis internetu, tuo pačiu įsivertino, kad patiria daugiau elgesio ir emocijų sunkumų, yra labiau hiperaktyvūs, patiria daugiau emocijų sunkumų, elgesio problemų bei problemų su bendraamžiais. Analizuojant mokslinę literatūrą, stebima, kad tiek Lietuvos, tiek užsienio tyrėjai, kalbėdami apie vaikų naudojimosi internetu ypatumus bei naudojimosi internetu poveikį jų emociniams ir elgesio sunkumams, dažniausiai nėra linkę išskirti lytiškumo aspektų. Tad tyrimo metu gauti duomenys gali papildyti mokslinę literatūrą, atskleidžiant lyties skirtumus vaikų naudojimosi internetu ir patiriamų emocijų ir elgesio sunkumų kontekste. Tuo tarpu amžiaus skirtumų tarp jaunesnių (7-8 metų) ir vyresnių (9-10 metų) vaikų nenustatyta.

Nustatant sąsajas tarp naudojimosi internetu, emocijų ir elgesio sunkumų pradinių klasių vaikų tarpe nustatyta, kad vaikų teigimu, naudojimosi internetu trukmė nesisieja su jų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tėvų nuomone, taip pat nestebimos vaikų naudojimosi internetu trukmės sąsajos su vaikų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tačiau kompulsyvus interneto naudojimas, vaikų ir tėvų teigimu, siejasi su vaikų patiriamais elgesio ir emociniais sunkumais. Tad galima teigti, jog tyrimo metu gauti duomenys prieštarauja daugelio studijų duomenims, kur buvo teigiama, kad didėjantis vaikų naudojimas internetu siejasi su nelaimingų

(McDool et al., 2020) ir nerimaujančių vaikų skaičiumi (Eskandari et al., 2023; McDool et al., 2020), vaikų išgyvenamu pavydo jausmu (Abi-Jaoude et al., 2020), depresija, užsispyrimu, somatiniais nusiskundimais (Eskandari et al., 2023). Tačiau, galimai tyrimo duomenys patvirtina Chun (2016) teiginius, kad vaikų ir paauglių perdėtas interneto vartojimas siejasi su psichologinėmis problemomis ir emociniu disreguliavimu tik esant žemai vaikų savigarbai. Chun (2016) atliktame tyrime, tiesioginis patologinio interneto vartojimo poveikis psichologinėms problemoms ir emocinio reguliavimo sutrikimams nebuvo įrodytas. Kitą vertus, tyrėjai, analizuodami vaikų naudojimąsi internetu, koncentruojasi į patologinį interneto naudojimą. Šiame darbe interneto naudojimas nebuvo analizuojamas kaip patologinis ar ne. Atlikta studija galimai gali prisidėti prie Helsper ir Smahel (2017) pastebėjimų, kad psichologiškai pažeidžiami vaikai, kurių skaitmeninis įsitraukimas yra didesnis, turi daugiau neigiamų pasekmių, o mažiausiai rizikuoja nepažeidžiami vaikai, turintys aukštą skaitmeninio raštingumo lygį. Tyrimo metu gauti duomenys gali prisidėti prie kitų tyrėjų (Zhu & Lee, 2021; Ferguson & Olson, 2014) teiginių, pabrėžiančių, kad naudojimas internetu gali atitraukti vaikus nuo akademinų ir gyvenimiškų sunkumų.

Ieškant elgesio ir emocijų sunkumų, atskirų subskalių (elgesio ir emocijų sunkumai, hiperaktyvumas, emociniai simptomai, elgesio problemos, problemos su bendraamžiais, socialumas) bei kompulsyvaus naudojimosi internetu sąsajų, paaiškėjo, kad tiek vaikų, tiek tėvų požiūriu, kompulsyvus interneto naudojimas siejasi su vaikų patiriamais elgesio ir emociniais sunkumais, hiperaktyvumu bei elgesio problemomis. Tėvų nuomone, kompulsyvus jų vaikų interneto naudojimas siejasi su jų vaikų patiriamais emociniais simptomais bei socialumu. Tai patvirtina ir kitos studijos. Stebima, kad naudojimas internetu yra neigiamai susijęs su vaikų gerove daugelyje sričių, sąlygoja vaikų patiriamus emocinius ir elgesio sunkumus (McDook et al., 2020).

Nustatant pradinių klasių vaikų interneto naudojimo prognostinius veiksnius, išryškėjo, kad didesnę vaikų kompulsyvų interneto naudojimą, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja vaikų patiriami emociniai ir elgesio sunkumai, tėvų nurodoma ilgesnė prie interneto praleidžiamo laiko trukmė bei vyriškoji lytis, kai yra kartu atsižvelgiama į vaiko socialumo veiksnį. Ilgesnę vaikų naudojimosi internetu trukmę, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodomi didesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai bei vyresnis pradinių klasių vaikų amžius.

Ribotumai ir tolesnių tyrimų kryptys

Pirmiausia, šiame darbe pristatyto tyrimo, kuriuo buvo siekiama nustatyti pradinių klasių vaikų naudojimosi internetu ryšį su emociniais ir elgesio sunkumais, ribotumams galima priskirti

tai, kad lyginant tyrimo metu gautus duomenis su kitais panašaus pobūdžio tyrimais, mūsų atliktos studijos rezultatai gretinami su studijomis, kuriose dalyvavo vaikai nuo 7 iki 17 metų amžiaus. Tai, kad sudėtinga atrasti studijų, kuriose būtų analizuojami tik pradinių klasių (7-10 metų) vaikai tik dar kartą patvirtina tyrimo, ieškant pradinių klasių mokinių naudojimosi internetu ryšio su emociniais ir elgesio sunkumais, tikslingumą. Būtent šio amžiaus vaikų naudojimąsi internetu būtų tikslinga tęsti tyrinėti tolesniuose tyrimuose.

Antra, kaip buvo minėta, rezultatų analizė parodė, kad tėvai mano, jog jų vaikai daugiau naudojami internetu (aukštesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai bei ilgesnis internete praleidžiamas laikas (trukmė)), lyginant su pačių vaikų nuomone apie savo naudojimąsi. Tačiau tam, kad būtų galima teigti, kad šie rezultatus būtų galima apibendrinti ir pritaikomi atitinkamo amžiaus Lietuvos vaikams, reikėtų plačiau panagrinėti, išanalizuoti, kiek iš tikrųjų atitinka tėvų ir jų vaikų vertinimas - mokslinėje literatūroje tai tyrinėta gana nedaug. Prielaida tokia, kad tėvai gali tarsi „pervertinti“ ir nurodyti didesnius balus, vertindami savo vaikų naudojimąsi internetu, nes visuomenėje pradedama vis aktyviau ir aktyviau dalintis raginimais riboti vaikų praleidžiamą laiką prie ekranų (dažniausiai naršant internete), o tai savo ruožtu skatina tėvus suklusti ir atidžiau stebėti savo vaikų elgesį, kuris liečia skaitmeninius prietaisus ir internetą. Tuomet, tikėtina, natūralu, kad tėvai akcentuodami dėmesį į vaikų naudojimąsi internetu gali labiau jį sureikšminti ir kaip minėta, „pervertinti“. Vis dėlto atliekami pavieniai suaugusiųjų imčių tyrimai (Thatcher, Wretschko, & Fridjhon, 2008) taikant savistaba paremtus ir objektyvius stebėjimo metodus rodo, kad greičiausiai patys interneto vartotojai linkę rodyti mažesnę subjektyviai matuotą trukmę (Jusienė, Laurinaitytė, Pakalniškienė, 2020). Tikslinga būtų ne tik tęsti tyrinėti tėvų bei vaikų naudojimosi internetu vertinimo atitikimą, bet ir galima būtų įtraukti kitus, vaikus supančius suaugusius, kurie taipogi susiduria su vaikų naudojimosi internetu stebėjimu, pavyzdžiui, mokytojus, jų atsakymus lyginti su tėvų, vaikų atsakymais.

Galiausiai, mokslinės literatūros (Chun, 2016) analizėje akcentuojama, kad perdėtas vaikų naudojimosi internetu siejasi su psichologinėmis problemomis ir emociniu disreguliavimu tik esant žemai vaikų savigarbai. Tyrimo ribotumams galima priskirti tai, jog vaikų naudojimosi internetu, patiriami emociniai ir elgesio sunkumai nebuvo lyginami įtraukiant minėtą konstrukta – tiriamųjų savigarbą. Tyrimo ribotumams taip pat galima priskirti tai, kad tyrimo metu nebuvo gilinamasi į vaikų skaitmeninį raštingumą, kas tyrėjų (Helsper ir Smahel, 2017) teigimu, gali paveikti vaikų naudojimosi internetu ir patiriamų emocinių bei elgesio sunkumų sąsajas. Tikėtina, kad įtraukus tiek savigarbos, tiek skaitmeninio raštingumo konstruktus, rezultatai keistųsi – vaikų ir jų tėvų teigimu, naudojimosi internetu trukmė statistiškai reikšmingai sietųsi su vaikų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tad ateities tyrimuose, tiriant vaikų naudojimosi internetu ryšį su jų emociniais ir elgesio sunkumais, tikslinga įtraukti savigarbos bei skaitmeninio raštingumo kintamuosius.

IŠVADOS

1. Šioje imtyje nustatyta, kad tėvai, labiau linkę manyti, kad jų vaikai naudojami internetu kompulsyviai, nei jų vaikai. Tėvų požiūriu, lyčių skirtumo, kalbant apie naudojimąsi internetu nenustatyta. Tačiau tėvų požiūriu, vyresni vaikai (9-10 metų), labiau, nei jaunesni (7-8 metų) vaikai naudojami internetu.
2. Berniukai vertina save, kaip labiau linkusius naudotis internetu, lyginant su mergaitėmis. Vyresni (9-10 metų) vaikai, labiau nei jaunesni (7-8 metų) vaikai linkę neklausti tėvų nurodymų, susijusių su naudojimu internetu.
3. Berniukai, labiau, nei mergaitės pasižymėjo aukštesniais įverčiais tiek bendroje elgesio ir emocijų sunkumų skalėje, tiek atskirose subskalėse (elgesio ir emocijų sunkumai, hiperaktyvumas, emociniai simptomai, elgesio problemos, problemos su bendraamžiais), išskyrus socialumo. Amžiaus skirtumų tarp jaunesnių (7-8 metų) ir vyresnių (9-10 metų) vaikų nenustatyta.
4. Vaikų ir jų tėvų teigimu, naudojimosi internetu trukmė nesisieja su jų patiriamais emociniais ir elgesio sunkumais. Tačiau kompulsyvus interneto naudojimas, vaikų ir tėvų teigimu, siejasi su vaikų patiriamais elgesio ir emociniais sunkumais.
5. Didesnį vaikų kompulsyvų interneto naudojimą, tėvų vertinimu, prognozuoja vaikų patiriami emociniai ir elgesio sunkumai, tėvų nurodoma ilgesnė prie interneto praleidžiamo laiko trukmė bei vyriškoji lytis, kai yra kartu atsižvelgiama į vaiko socialumo veiksnį.
6. Ilgesnę vaikų naudojimosi internetu trukmę, tėvų vertinimu, statistiškai reikšmingai prognozuoja tėvų nurodomi didesni kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiai bei vyresnis pradinių klasių vaikų amžius.

LITERATŪRA

Abi-Jaoude, E., Naylor, K. T., & Pignatiello, A. (2020). Smartphones, social media use and youth mental health. *CMAJ*, *192*, E136–141. doi: 10.1503/cmaj.190434

Ayas, T., & Horzum, M. B. (2013). Internet addiction and internet parental style of primary school students. *Turk Psychol Couns Guid J*, *4*, 46–57. Paimta iš https://www.researchgate.net/publication/237020649_Internet_Addiction_and_Internet_Parental_Style_of_Primary_School_Students

Alvarez-García, D., Barreiro-Collado, A., & Núñez, J. (2017). Ciberagresión entre adolescentes: prevalencia y diferencias de género. *Comunicar*, *50(XXV)*, 89–97. doi: 10.3916/C50-2017-08.

Álvarez, M., Torres, A., Rodríguez, E., Padilla, S., & Rodrigo, M. J. (2013). Attitudes and parenting dimensions in parents' regulation of Internet use by primary and secondary school children. *Computers and Education*, *67*, 69–78. doi: 10.1016/j.compedu.2013.03.00

Andreou, E., & Svoli, H. (2013). The association between internet user characteristics and dimensions of internet addiction among Greek adolescents. *Int J Ment Health Addict*, *11(2)*, 139–148. doi: 10.1007/s11469-012-9404-3

Augustson, H. (2017). *Life online - through children's eyes*. Paimta iš <https://www.linkedin.com/pulse/life-online-through-childrens-eyes-anna-augustson>

Barkauskienė, R., ir Zacharevičienė, A. (2019). *Darbas su vaikais, turinčiais elgesio ir emocinių sunkumų bei sutrikimų*. Vilnius: Nacionalinė Švietimo Agentūra.

Berk, L. E. (2018). *Infants and Children Prenatal Through Middle Childhood* (9th edition). Illinois State University.

Best, P., Manktelow, R., & Taylor, B. (2014). Online communication, social media and adolescent wellbeing: A systematic narrative review. *Children and Youth Services Review*, *41*, 27–36. doi: 10.1016/j.childyouth.2014.03.001

Bierman, K. L., Torres, M. M., Domitrovich, C. E., Welsh, J. A., & Gest, S. D. (2009). Behavioral and cognitive readiness for school: Cross-domain associations for children attending Head Start. *Social Development*, *18*, 305–323.

Booker, C. L., Kelly, Y. J., & Sacker, A. (2018). Gender differences in the associations between age trends of social media interaction and well-being among 10-15 year olds in the UK. *BMC PublicHealth*, *18(1)*, 321. doi: 10.1186/s12889-018-5220-4.

Bonnaire, C., & Phan, O. (2017). Relationships between parental attitudes, family functioning and Internet gaming disorder in adolescents attending school. *Psychiatry Res*, *255*, 104–110. doi: 10.1016/j.psychres.2017.05.030

Cakmak, F. H., & Gul, H. (2018). Factors associated with problematic internet use among children and adolescents with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *North Clin Istanb*, 5(4), 302–313 doi: 10.14744/nci.2017.92668

Cakmak, F. H., & Gul, H. (2018). Factors associated with problematic internet use among children and adolescents with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *North Clin Istanb*, 5(4), 302–313 doi: 10.14744/nci.2017.92668

Camerini, A. L., Chulz, P. J., & Jeannet, A. M. (2017). The social inequalities of Internet access, its use, and the impact on children's academic performance: Evidence from a longitudinal study in Switzerland. *New Media Soc*, 20. doi: 10.1177/1461444817725918

Cecilia, M. R., Mazza, M., Cenciarelli, S., Grassi, M., & Cofini, V. (2013). The relationship between compulsive behaviour and internet addiction. *Styles of Commun*, 5(1), 24–31. Paimta iš https://www.researchgate.net/publication/259310000_The_Relationship_between_Compulsive_Behaviour_and_Internet_Addiction

Chhachha, A. R., Qureshi, B., Maher, Z. A., & Ahmed, S. (2014). Influence of Internet Websites on Children Study. *Journal of American Science*, 10(5), 40–45. Paimta iš https://www.researchgate.net/publication/269994270_Influence_of_Internet_Websites_on_Children_Study

Chng, G. S., Li, D., Liau, A. K., & Khoo, A. (2015). Moderating effects of the family environment for parental mediation and pathological Internet use in youths. *Cyberpsychol pBehav Soc Netw*, 18, 30–36. doi: 10.1089/cyber.2014.0368

Cho, S. M., Sung, M. J., Shin, K. M., Lim, K. Y., & Shin, Y. M. (2013). Does psychopathology in childhood predict Internet addiction in male adolescents? *Child Psychiatry & Human Development*, 44, 549–555. doi: 10.1007/s10578-012-0348-4

Chun, J. S. (2016). Effects of psychological problems, emotional dysregulation, and self-esteem on problematic Internet use among Korean adolescents. *Children and Youth Services Review*, 68, 187–192. doi: 10.1016/j.childyouth.2016.07.005

Ciarrochi, J., Parker, P., Sahdra, B., Marshall, S., Jackson, C., Gloster, A. T., & Heaven, P. (2016). The development of compulsive internet use and mental health: A four-year study of adolescence. *Developmental Psychology*, 52(2), 272–283. doi: 10.1037/dev0000070

Cimino, S., & Cerniglia, L. (2018). A longitudinal study for the empirical validation of an etiopathogenetic model of internet addiction in adolescence based on early emotion regulation. *BioMed Research International*, doi: 10.1155/2018/4038541

DelGiudice, M., Halfon, N., Forrest, C. B., Lerner, R. M., & Faustman, E. M. (2018). *Middle Childhood: An Evolutionary-Developmental Synthesis*. In: Handbook of Life Course Health Development [Internet]. Cham (CH): Springer.

- Dogan, H., Bozgeyikli, H., & Bozdas, C. (2015). Perceived parenting styles as predictor of internet addiction in adolescence. *Int J Res Educ Sci (IJRES)*, *1*, 167–74. doi: 10.21890/ijres.87952
- Dong, H., Yang, F., Lu, H., & Hao, W. (2020). Internet Addiction and Related Psychological Factors Among Children and Adolescents in China During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Epidemic. *Front Psychiatry*, *11*, 00751. doi: 10.3389/fpsy.2020.00751
- Enagandula, R., Singh, S., Adgaonkar, G. W., Subramanyam, A. A., & Kamath, R. M. (2023). Study of Internet addiction in children with attention-deficit hyperactivity disorder and normal control. *Industrial Psychiatry Journal*, *27*(1), 110. doi: 10.4103/ipj.ipj_47_17
- Eskandari, H., Asadi, M. R. V., & Khodabandelou, R. (2023). The effects of mobile phone use on students' emotional-behavioural functioning, and academic and social competencies. *Educational Psychology in Practice*, *39*(1). 10.1080/02667363.2022.2151981
- European Commission. (2022). *Broadband Coverage in Europe 2021 Mapping progress towards the coverage objectives of the Digital Decade*. Final report. Paimta iš <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/broadband-coverage-europe-2021>
- Faltýnková, A., Blinka, L., Ševčíková, A., & Husarova, D. (2020). The Associations between Family-Related Factors and Excessive Internet Use in Adolescents. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *17*, 1754. doi:10.3390/ijerph17051754
- Ferguson, C. J., & Olson, C. K. (2014). Video game violence use among “vulnerable” populations: The impact of violent games on delinquency and bullying among children with clinically elevated depression or attention deficit symptoms. *J. Youth Adolesc*, *43*, 127–136. doi: [10.1007/s10964-013-9986-5](https://doi.org/10.1007/s10964-013-9986-5)
- Floros, G., & Siomos, K. (2013). The relationship between optimal parenting, internet addiction and motives for social networking in adolescence. *Psychiatry Res*, *209*, 529–234. doi: 10.1016/j.psychres.2013.01.010
- Froese-Fretz, A. (2017). Children and the Internet. *Journal of the Society of Pediatric Nurses. JSPN*, *3*(4), 135–136. doi: 10.1111/j.1744-6155.1998.tb00220.x
- Gámez-Guadix, M. (2014). Depressive symptoms and problematic Internet use among adolescents: Analysis of the Longitudinal relationships from the cognitive– behavioral model. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, *17*, 714–719. doi: 10.1089/cyber.2014.0226
- Gintilienė, G., Černiauskaitė, D., Povilaitis, R., Girdzijauskienė S., Lesinskienė, S., ir Pūras, D. (2004). Lietuviškas SDQ – stantartizuotas mokyklinio amžiaus vaikų galių ir sunkumų klausimynas. *Psichologija*, *29*, 88–105. doi: 10.15388/Psichol.2004.4355
- González-Bueso, V., Santamaría, J. J., Fernández, D., Merino, L., Montero, E., & Ribas, J. (2018). Association between Internet Gaming Disorder or Pathological Video-Game Use and

Comorbid Psychopathology: A Comprehensive Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15, 668. doi: 10.3390/ijerph15040668

Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581–586. doi: 10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x

Grigutytė, N., Raižienė, S., & Pakalniškienė, V. (2020). The role of school teachers, parents and friends in supporting children online. *ICERI2020 Proceedings*, 658–667. doi: 10.21125/iceri.2020.0210

Grigutytė, N., Raižienė, S. ir Pakalniškienė, V. (2019). Vaikų (ne)dalyvavimas elektroninėse patyčiose ir emociniai bei elgesio sunkumai. *Psichologija*, 60, 72–85. 10.15388/Psichol.2019.10

Grigutytė, N., Raižienė, S., Pakalniškienė, V., ir Povilaitis R. (2018). Lietuvos vaikų naudojimosi internetu 2010 ir 2018 metais ypatumų palyginimas. *Psichologija*, 580, 57–71. doi: 10.15388/Psichol.2018.3.

Helsper, E. J., & Smahel, D. (2017). Excessive internet use by young Europeans: psychological vulnerability and digital literacy? *Information, Communication & Society*, 23(9). doi: [10.1080/1369118X.2018.1563203](https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1563203)

Horowitz-Kraus, T. & Hutton, J. S. (2018). Brain connectivity in children is increased by the time they spend reading books and decreased by the length of exposure to screen-based media. *Acta Paediatr*, 107, 685–693. doi: [10.1111/apa.14176](https://doi.org/10.1111/apa.14176)

Ivie, E., J., Pettitt, A., Moses, L. J., & Allen, N. B. (2020). A meta-analysis of the association between adolescent social media use and depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 275, 165–174. doi: /10.1016/j.jad.2020.06.014

Yao, M. Z., He, J., Ko, D.M., Pang, K. (2014). The influence of personality, parental behaviors, and self-esteem on internet addiction: A study of Chinese college students. *Cyberpsychol. Behav. Soc. Netw*, 17, 104–110. doi: 10.1089/cyber.2012.0710

Young, R. K. F., Inoue, A., & Kawakami, N. (2017). The validity and psychometric properties of the Japanese version of the Compulsive Internet Use Scale (CIUS). *BMC Psychiatry*, 17(1), 201. doi: 10.1186/s12888-017-1364-5.

Yusuf, S., Osman, M. N., Hassan, M. S. H., ir Teimoury, M. (2014). Parents' Influence on Children's Online Usage. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 155, 81–86. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.10.260

Jusienė, R., Laurinaitytė, I., ir Pakalniškienė, V. (2020). Pradinio mokyklinio amžiaus vaikų kompulsyvaus interneto naudojimo psichosocialiniai veiksniai vaikų ir tėvų vertinimu. *Psichologija*, 61, 51–67. doi: 10.15388/Psichol.2020.15

- Kaess, M., Durkee, T., Brunner, R., Carli V., Parzer, P., Wasserman, C., ... Wasserman, D. (2014). Pathological Internet use among European adolescents: psychopathology and self-destructive behaviours. *Eur Child Adolesc Psychiatry*, *23*(11). doi: 10.1007/s00787-014-0562-7
- Karaer, Y., & Akdemir, D. (2019). Parenting styles, perceived social support and emotion regulation in adolescents with internet addiction. *Compr. Psychiatry*, *92*, 22–27. doi: 10.1016/j.comppsy.2019.03.003
- Kardefelt-Winther, D. (2014). A conceptual and methodological critique of internet addiction research: Towards a model of compensatory internet use. *Computers in Human Behavior*, *31*, 351–354. doi: [10.1016/j.chb.2013.10.059](https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.059)
- Khazaal, Y., Xirossavidou, C., Khan, R., Edel Y., Zebouni, F., & Zullino, D. (2012). Cognitive-Behavioral Treatments for “Internet Addiction”. *The Open Addiction Journal*, *5*, 30–35. doi: [10.2174/1874941001205010030](https://doi.org/10.2174/1874941001205010030)
- Kim, S. Y., Kim, M. S., Park, B., Kim, J. H., & Choi, H. G. (2017). The associations between internet use time and school performance among Korean adolescents differ according to the purpose of internet use. *PLoS ONE*, *12*, e0174878. doi: 10.1371/journal.pone.0174878
- King, D. L., Delfabbro, P. H., Doh, Y. Y., Wu, A. M. S., Kuss, D. J., Pallesen, S., ... Sakuma, H. (2018). Policy and prevention approaches for disordered and hazardous gaming and Internet use: An international perspective. *Prevention Science*, *19*(2). doi: [10.1007/s11121-017-0813-1](https://doi.org/10.1007/s11121-017-0813-1)
- Kojima, R., Shinohara, R., Akiyama, Y., Yokomich, H., & Yamagat, Z. (2021). Temporal directional relationship between problematic internet use and depressive symptoms among Japanese adolescents: A random intercept, cross-lagged panel model. *Addictive Behaviors*, *120*, 106989. doi: 10.1016/j.addbeh.2021.106989
- Kokka, I., Mourikis, I., Nicolaidis, N. C., Darviri, C., Chrousos, G. P., Kanaka-Gantenbein, C., & Bacopoulou, F. (2021). Exploring the Effects of Problematic Internet Use on Adolescent Sleep: A Systematic Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *18*, 760. doi: 10.3390/ijerph18020760
- Kopecký, K., Fernández-Martín, F. D., Szotkowski, R., Gómez-García, G., & Mikulcová, K. (2021). Behaviour of Children and Adolescents and the Use of Mobile Phones in Primary Schools in the Czech Republic. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *18*, 8352. doi: 10.3390/ijerph18168352
- Kuo, S. Y., Chen, Y. T., Chang, Y. K., Lee, P. H., Liu, M. J., & Chen, S. R. (2018). Influence of internet addiction on executive function and learning attention in Taiwanese school-aged children. *Perspect Psychiatr Care*, *54*(4), 495–500. doi: 10.1111/ppc.12254.
- Kwak, Y., Kim, Y., & Ahn, J. V. (2018). Impact of Internet usage time on mental health in adolescents: Using the 14th Korea Youth Risk Behavior Web-Based Survey 2018. *PLoS ONE*, *17*(3), e0264948. doi: 10.1371/journal.pone.0264948

Lai, W., Wang, W., Guo, L., & Lu, C. (2022). Longitudinal associations between problematic Internet use, self-esteem, and depressive symptoms among Chinese adolescents. *European Psychiatry*, *65*(S1), S142-S143. doi:10.1192/j.eurpsy.2022.385

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807.

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro, Sveikatos apsaugos ministro ir Socialinės apsaugos ir darbo ministrų 2011 m. įsakymas Nr. V-1265/V-685/A1-317 „Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas“. Žin., 2011-07-21, Nr. 93-4428.

Lim, Y., & Nam, S. J. (2020). Exploring Factors Related to Problematic Internet Use in Childhood and Adolescence. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *18*, 891–903. doi: [10.1007/s11469-018-9990-9](https://doi.org/10.1007/s11469-018-9990-9)

Machimbarrena, J. M., Calvete, E., Fernández-González, L., Álvarez-Bardón, A., Álvarez-Fernández, L., & González-Cabrera, J. (2018). Internet Risks: An Overview of Victimization in Cyberbullying, Cyber Dating Abuse, Sexting, Online Grooming and Problematic Internet Use. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *15*, 2471. doi:10.3390/ijerph15112471

Marchant, A., Hawton, K., Stewart, A., Montgomery, P., Singaravelu, V., Lloyd, K., ..., John, A. (2017). A systematic review of the relationship between internet use, self-harm and suicidal behaviour in young people: the good, the bad and the unknown. *PLoS One*, *13*, e0193937. doi: [10.1371/journal.pone.0181722](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0181722)

Marino, C., Vieno, A., Lenzi, M., Borraccino, A., Lazzeri, G., & Lemma, P. (2016). Computer Use, Sleep Difficulties, and Psychological Symptoms Among School-Aged Children: The Mediation Role of Sleep Difficulties. *Int. J. Sch. Health*, *4*, 50–58. doi: [10.17795/intjsh-32921](https://doi.org/10.17795/intjsh-32921)

McDool, M., Powell, P., Roberts, J., & Taylor, K. (2020). The internet and children's psychological wellbeing. *Journal of Health Economics*, *69*, 102274. doi: [10.1016/j.jhealeco.2019.102274](https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2019.102274)

Meerker, G. J., Eijnden, J. J. M., Vermulst, A. A., & Garretsen, H. F. L. (2009). The Compulsive Internet Use Scale (CIUS): Some Psychometric Properties. *Cyberpsychology & Behavior*, *1*(1). doi: [10.1089/cpb.2008.0181](https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0181)

Miltuze, A., Sebre, S. B., & Martinsone, B. (2020). Consistent and Appropriate Parental Restrictions Mitigating Against Children's Compulsive Internet Use: A One-Year Longitudinal Study. *Technology, Knowledge and Learning*, *26*, 883–895. doi: [10.1080/02673843.2016.1227716](https://doi.org/10.1080/02673843.2016.1227716)

Musetti, A., Corsano, P., Boursier, V., & Schimmenti, A. (2020). Problematic Internet use in lonely adolescents: The mediating role of detachment from parents. *Clinical Neuropsychiatry: Journal of Treatment Evaluation*, *17*(1), 3–10. doi: [10.36131/clinicalnpsych20200101](https://doi.org/10.36131/clinicalnpsych20200101)

- Pagalbasau. (2023). *Mokytojams*. Paimta iš <https://pagalbasau.lt/mokytojams/>
- Pakalniškienė, V. (2012). Tyrimo validumo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Pakalniškienė, V., Girdzijauskienė S., Čėsienė I. ir Bagdžiūnienė D. (2014). Psichologijos studijų rašto darbų rengimo rekomendacijos. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Pakalniškienė, V., Jusienė, R., Sebre, S. B., Wu, J. C. L., & Laurinaitytė, I. (2020). Children's Internet Use Profiles in Relation to Behavioral Problems in Lithuania, Latvia, and Taiwan. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *17*, 8490. doi:10.3390/ijerph17228490
- Pakalniskiene, V., Raizeine, S., & Grigutyte, N. (2018). Lithuanian children on the internet: Report from a survey in 2018. *Project EU Kids Online IV*. Vilnius University.
- Park, S., Hong, K. E. M., Park, E. J., Ha, K. S., & Yoo, H. J. (2013). The association between problematic internet use and depression, suicidal ideation and bipolar disorder symptoms in Korean adolescents. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, *47*(2), 153–159.
- Prieara, D. K., Piko, B. F., & Luszczynska, A. (2019). Problematic Internet Use, Social Needs, and Social Support Among Youth. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *17*(4), 1008–1019. doi: [10.1007/s11469-018-9973-x](https://doi.org/10.1007/s11469-018-9973-x)
- Plowman, L., & McPake, J. (2013). Seven Myths About Young Children and Technology. *Childhood Education*, *89*(1), 27–33. doi: 10.1080/00094056.2013.757490
- Pontes, H. M., Griffiths, M. D., & Patrão, I. M. (2014). Internet addiction and loneliness among children and adolescents in the education setting: An empirical pilot study. *Aloma Rev. Psicol. Ciènc. Educ. Esport*, *32*, 91–98.
- Poulain, T., Vogel, M., Neef, M., Abicht, F., Hilbert, A., Genuneit, J., ... Kiess, W. (2018). Reciprocal Associations between Electronic Media Use and Behavioral Difficulties in Preschoolers. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *15*, 814. doi: 10.3390/ijerph15040814
- Raubenheimer, J. e. (2004). an item selection procedure to maximize scale reliability and validity. *South African Journal of Industrial Psychology*, *30*, 59–64
- Razaque Chhachhar, A., Qureshi, B., Ahmed Maher, Z., & Ahmed, S. (2014). Influence of Internet Websites on Children Study. *Journal of American Science*, *1010*(55), 40–45. Paimta iš https://www.researchgate.net/publication/269994270_Influence_of_Internet_Websites_on_Children_Study
- Ridders, W., Lawrence, D., Hafekost, J., & Zubrick, S. R. (2016). Internet use and electronic gaming by children and adolescents with emotional and behavioural problems in Australia—Results from the second Child and Adolescent Survey of Mental Health and Wellbeing. *BMC Public Health*, *16*, 399.

Sasmaz, T., Oner, S., Kurt, A. O., Yapici, G., Yazici, A. E., Bugdayci, R., & Sis, M. (2014). Prevalence and risk factors of Internet addiction in high school students. *Eur J Pub Health* 24(1), 15–20. doi:10.1093/eurpub/ckt051

Saunders, T. J., & Vallance, J. K. (2017). Screen time and health indicators among children and youth: Current evidence, limitations and future directions. *Appl. Health Econ. Health Policy*, 15, 323–331. doi: 10.1007/s40258-016-0289-3.

Schneider, L. A., King, D. L., & Delfabbro, P. H. (2017). Family factors in adolescent problematic Internet gaming: A systematic review. *J. Behav. Addict*, 6, 321–333. doi: 10.1556/2006.6.2017.035

Sela, Y., Zach, M., Amichay-Hamburger, Y., Mishali, M., & Omer, H. (2020). Family environment and problematic internet use among adolescents: The mediating roles of depression and Fear of Missing Out. *Computers in Human Behavior*, 106, 106226. doi: 10.1016/j.chb.2019.106226

Shek, D. T. L., Zhu, X., & Ma, C. M. S. (2018). The influence of parental control and parent-child relational qualities on adolescent internet addiction: a 3-year longitudinal study in Hong Kong. *Front Psychol*, 9, 642. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00642

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., ... Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. *EU Kids Online*. doi: 10.21953/lse.47fdeqj01of0

Swaim, R. C., & Stanley, L. R. (2018). Effects of Family Conflict and Anger on Alcohol Use among American Indian Students: Mediating Effects of Outcome Expectancies. *J. Stud. Alcohol Drugs*, 79, 102–110. doi: 10.15288/jsad.2018.79.102

Takahashi, M., Adachi, M., Nishimura, T., Hirota, T., Yasuda, S., Kuribayashi, M., & Nakamura, K. (2018). Prevalence of pathological and maladaptive Internet use and the association with depression and health-related quality of life in Japanese elementary and junior high school-aged children. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 53, 1349–1359. doi: [10.1007/s00127-018-1605-z](https://doi.org/10.1007/s00127-018-1605-z)

Trumello, C., Babore, A., Candelori, C., Morelli, M., & Bianchi, D. (2018). Relationship with parents, emotion regulation, and callous-unemotional traits in adolescents' internet addiction. *Biomed Res Int*, 2018, 7914261. doi: 10.1155/2018/7914261

Viduolienė, E. (2018). Su motinos vaidmeniu, įsipareigojimais bei elgesiu siejamas stresas ir vaiko sunkumai. *Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai*, 2 tomas, 422-581. Paimta iš <https://core.ac.uk/download/pdf/382466328.pdf#page=423>

Zhang, M., & Bian, Y. (2021). An analysis of the brain structures underlying the link between pathological Internet use and anxiety. *Addictive Behaviors, 112*, 106632. doi: 10.1016/j.addbeh.2020.106632

Zheng, X., Chen, J., Guo, Y., Xiong, Q., Hu, Y., Shi, S., ..., Yu, Q. (2020). The buffer effect of physical activity: Why does parental marital satisfaction affect adolescents' problematic Internet use. *Addictive Behaviors Reports, 11*, 100271. doi: 10.1016/j.abrep.2020.100271

Zhu, H., & Lee, H. (2021). Analysis of the Possible Effects of Computer Games on Young Children. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 571*, 645–651.

Zotova, O. Y., & Zinchenko, Y. P. (2014). Parents' Notions of the Internet Information Aimed at Children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 146*, 61–67. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.08.087

Walsh, J. J., Barnes, J. D., Tremblay, M. S., & Chaput, J.-P. (2020). Associations between duration and type of electronic screen use and cognition in US children. *Comput. Hum. Behav, 108*, 106312. doi: 10.1016/j.chb.2020.106312

Worsley, J. D., McIntyre, J. C., Bentall, R. P., & Corcoran, R. (2018). Childhood maltreatment and problematic social media use: The role of attachment and depression. *Psychiatry Research, 267*, 88–93. doi: 10.1016/j.psychres.2018.05.023

Wu, C., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H., & Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC Pediatrics, 16*, 130. doi: 10.1186/s12887-016-0666-y

PRIEDAI

1 priedas

18 lentelė. Kintamųjų skirstinio normalumo vertinimas

Kintamieji	Kintamųjų grupės	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Internete praleidžiamo laiko trukmė vaikų vertinimu	7-8 metų	0,189	92	<0,001	0,810	92	<0,001
	9-10 metų	0,137	83	<0,001	0,879	83	<0,001
	berniukas	0,178	81	<0,001	0,840	81	<0,001
	mergaitė	0,131	94	<0,001	0,902	94	<0,001
Internete praleidžiamo laiko trukmė tėvų vertinimu	7-8 metų	0,158	92	<0,001	0,954	92	0,002
	9-10 metų	0,127	83	0,002	0,967	83	0,032
	berniukas	0,146	81	<0,001	0,951	81	0,004
	mergaitė	0,138	94	<0,001	0,959	94	0,005
Kompulsyvus interneto naudojimas vaikų vertinimu	7-8 metų	0,113	92	0,006	0,930	92	<0,001
	9-10 metų	0,143	83	<0,001	0,926	83	<0,001
	berniukas	0,131	81	0,002	0,942	81	0,001
	mergaitė	0,092	94	0,047	0,947	94	<0,001
Kompulsyvus interneto naudojimas tėvų vertinimu	7-8 metų	0,105	92	0,014	0,974	92	0,068
	9-10 metų	0,087	83	0,175	0,977	83	0,145
	berniukas	0,114	81	0,011	0,972	81	0,069
	mergaitė	0,059	94	0,200	0,978	94	0,121
Naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymas vaikų vertinimu	7-8 metų	0,326	92	<0,001	0,747	92	<0,001
	9-10 metų	0,293	83	<0,001	0,742	83	<0,001
	berniukas	0,272	81	<0,001	0,776	81	<0,001
	mergaitė	0,350	94	<0,001	0,724	94	<0,001
Naudojimosi internetu nurodymo nesilaikymas tėvų vertinimu	7-8 metų	0,342	92	<0,001	0,712	92	<0,001
	9-10 metų	0,350	83	<0,001	0,725	83	<0,001
	berniukas	0,395	81	<0,001	0,686	81	<0,001
	mergaitė	0,308	94	<0,001	0,724	94	<0,001
Elgesio ir emocijų sunkumai	7-8 metų	0,136	92	<0,001	0,965	92	0,013
	9-10 metų	0,115	83	0,009	0,953	83	0,004
	berniukas	0,066	81	0,200	0,977	81	0,164
	mergaitė	0,133	94	<0,001	0,942	94	<0,001
Hiperaktyvumas	7-8 metų	0,199	92	<0,001	0,907	92	<0,001
	9-10 metų	0,183	83	<0,001	0,887	83	<0,001
	berniukas	0,185	81	<0,001	0,934	81	<0,001
	mergaitė	0,198	94	<0,001	0,872	94	<0,001
Emociniai simptomai	7-8 metų	0,156	92	<0,001	0,910	92	<0,001
	9-10 metų	0,170	83	<0,001	0,897	83	<0,001

	berniukas	0,121	81	0,005	0,926	81	<0,001
	mergaitė	0,201	94	<0,001	0,878	94	<0,001
Elgesio problemos	7-8 metų	0,230	92	<0,001	0,869	92	<0,001
	9-10 metų	0,256	83	<0,001	0,834	83	<0,001
	berniukas	0,255	81	<0,001	0,874	81	<0,001
	mergaitė	0,273	94	<0,001	0,845	94	<0,001
Problemos su bendraamžiais	7-8 metų	0,226	92	<0,001	0,908	92	<0,001
	9-10 metų	0,240	83	<0,001	0,901	83	<0,001
	berniukas	0,186	81	<0,001	0,924	81	<0,001
	mergaitė	0,299	94	<0,001	0,844	94	<0,001
Socialumas	7-8 metų	0,160	92	<0,001	0,905	92	<0,001
	9-10 metų	0,222	83	<0,001	0,886	83	<0,001
	berniukas	0,177	81	<0,001	0,921	81	<0,001
	mergaitė	0,199	94	<0,001	0,874	94	<0,001